

evangélikus

82. évfolyam, 19. szám
2017. május 14.

élet

**Mindig tanulni
és megújulni**

Beszélgetés
Bényi Ildikóval
6. oldal

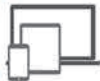

OLVASSA AZ EVANGÉLIKUS ÉLET DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérni

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

Máig ható lendület

Ige-idők – A reformáció 500 éve címmel nagyszabású kiállítás nyílt április 26-án a Nemzeti Múzeumban. A reformációi emlékévé egyik legjelentősebb eseménye a

Reformáció 500 Emléki-zottság, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Országos Széchényi Könyvtár támogatásával, magyarországi és határon túli múzeumok, gyűjtemények és egyházközségek példamutató összefogásával született meg.

András – kereszt

„Hat hónap telt el, mióta egy amerikai lelképásztort török börtönbe vetettek, konkrét vádak nélkül. Andrew Brunson október 7-én tartóztatták le a török hatóságok, a tavaly elvetelt katonai puccskísérlet

et követő retorziós intézkedések során. Családja most azért harcol, hogy kiszabadítsa őt” – az amerikai Fox News televíziós csatorna szerkesztő-műsorvezetője konferálta fel ezekkel a mondatokkal az amerikai–magyar kettős állampolgárságú misszionárius börtönbe zárásával kapcsolatos tudósítást.

Üldözött keresztények között Irakban

Útközben a vidék bibliai vonatkozásairól beszélünk. Azt természetesen tudtam, hogy a hírekben ma naponta szereplő, sok szenvedésnek kitétt Moszul a bibliai Ninive, azt viszont meglepve hallom,

hogy errefelé van Náhúm próféta sírja. „A mi népünk azért nem annyira szereti őt, hiszen ő Asszíria pusztulásáról prófétált.”

Beszélgetés Bényi Ildikóval, a reformációi emlékévé (evangélikus) nagykövetével

„Fancsalban konfirmáltam tizenkét évesen. Nagyon izgultam, komolyan vettem. Ráadásul az nagy családi ünnep volt, összejött a

rokonság. Gyerekként természetes volt, hogy templomba járunk, ennek köszönhetően nagyon sok éneket fejből tudok, és ennek örülök, de felnőtt fejjel értettem meg sok mindent.”

III/III = ?

Emlékszem, a Deák téri gyülekezet presbitériumának kihelyezett ülésére tartottunk, amikor egy autóspihenőnél Robi bácsi – minden előzetes felvezetés nélkül – nekem szegezte a kérdést: mi a véleményem a III/III-as múlttal terhelt egyházi tisztségviselőkről... Mindez még az előtt történt, hogy a sajtóban a Magyarországi Evangélikus Egyház korábbi országos felügyelőjének az érintettségét is pedzegették volna. Alighanem Frenkl Róbert is meglepődött, hogy viszonylag gyorsan rávágtam: „Az állampárti idők ügynökeiről ugyanaz a véleményem, mint azokról, akik 1674-ben Pozsonyban aláírtak.

Minden tisztelem azoké az evangélikus és református lelkészeké, illetve tanítóké, akik a pozsonyi véstörvényszék fenyegetése ellenére sem tagadták meg protestáns elkötelezettségüket, és vállalták az utóbb többük életébe került gályarabságot – folytattam. – Ők valóban hitünk hősei. De hogy őszinte legyek, illőnek tartanám, hogy állíttassék emléktábla azok tiszteletére is, akiknek életben maradási biztosító »aláírása« nélkül ma valószínűleg nem volna sem református, sem evangélikus egyház Magyarországon... Természetesen kizárólag azokra gondolok, akik aláírták ugyan, hogy katolizálnak – vagyis írásba adták, hogy megtagadják hitüket –, ám azután ott folytatták, ahol abba hagyták: hirdették a tiszta evangéliumot, segítették a rászorulókat...”

Robi bácsi elmosolyodott, és merőben más témára terelte a szót, talán mert tudta, hogy „kész válasszom” nem saját kútfőből ered, és talán ő is szó szerint így hallotta attól a korábbi lelkésztől, akinek ügynökügybéli érintetlenségéhez szemernyi kétség nem fért soha...

Nyilván lehet vitatni az analógiát, de hirtelenjében most is ezt tudom azoknak a figyelmébe ajánlani, akik szörnyülködnek a III/III-as kapcsolatokkal újabban hírbe hozott egyházi tisztségviselők múltja miatt.

Legyünk büszkék, ha Krisztus-hitünk miatt megfigyeltek (netán meghurcoltak), és adjunk hálát Istennek, ha a múltban is ellen tudtunk állni gonosz-szal szövetségzető kísértéseknek! Kérjük Isten, továbbá azon embertársaink bocsánatát, akiknek – ügynökként vagy „makulátlan bűnősként” – ártottunk! És örvendjünk, ha olyan jelentéktelennek tudtunk látszani, hogy a pártállami hatalom sem megfigyelésre, sem beszerzésre nem tartott bennünket érdemesnek!

Legfőképpen pedig ne ítélkezzünk elhamarkodottan emberek felett, mert könnyen lehet, hogy az Úr ítélőszéke előtt hátrébb soroltatunk azoknál, akiket mi magunk szégyenpadra vontunk. Mintha Jézus arra mutatott volna rá, hogy igazából gyümölcsői minősítik a fát...

Láthatóan evangélikus

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Sándor Zsigmond diák – Szekszárd. Aki nem hisz semmiben, annak nincsen mire támaszkodnia. Én tudom, hogy Isten mindent tud mindenkiről, benne meg lehet bízni, és rá lehet támaszkodni. Vannak dolgok, amiket nem szívesen mondok el másnak, de Istennel meg tudom beszélni. Ez jó érzés. Én Istenre támaszkodom a leginkább. Azért fontos nekem Jézus, mert tudom, hogy ő segít nekem. Azért is szoktam hozzá fordulni, hogy növéljem az önbizalmam, és magabiztosabb legyek. A gyülekezetbe azért szeretek járni, mert itt sok mindenkire ismerem, és élvezetesek az ifjúsági órák. Az ifi elején játszani szoktunk, sokat viccelődünk, és olyan dolgokról beszélünk, amik érdekelnek. Istentiszteletre a családdal együtt szoktunk menni. Szeretem, hogy a szövegek és képek ki vannak vetítve. Örülök, hogy a lelkész a gyermekek nyelvén is elmagyarazza a történetet, mert így én is megértem. Énekelni is szoktam, kedvenc énekem a *Mélyből hozzád száll szavam*. Ezt azért szeretem, mert ebben benne van, hogy támaszkodjunk Istenre, és hogy tőle kérjük a segítséget.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a lathatoan.reblog.hu és a [facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

Szolgálatra buzdító levélrészletek

Gyülekezetünk Mustármag bábcsoportja március 11-én részt vett a tizenötödik országos evangélikus bábfesztiválon. A szereplőknek – velem ellentétben – nem kellett egy hónap gondolkodási idő, hanem rögtön igent mondtak a felkérésre, gyorsan elkészült a szöveggönyv, Kliment Mihálynak és Mózes Tamásnak hála, lett egy nagyon szép paravánunk. A darab – amely a *Hajózz velünk!* címet kapta – Pál apostolt és az életfordító kegyelmet állította a középpontba.

Mustármag csoportunk igazi vasárnapi bábcsoport. Legfőképpen azért vagyunk vasárnapiak, mert a bábozás révén ünnepnap örömmel hirdethetjük az igazi örömhírt. Saját példánkon keresztül buzdítok mindenkit, akit megszólít valamilyen szolgálat, hogy legyen bátorsága, elszántsága, hite igent mondani reá, hiszen általa nemcsak a gyülekezet, hanem önmaga is gazdagodni fog.

● ROMÁN-TÖLGYESI ÁGNES (*Esztergom*)

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Mennyei Atyánk, magasztalunk szívvel, szájjal, énekszóval, mert szent Fiad feltámasztásával bánatunkat örömmé, félelmünket reménységre fordítod. Élő Megváltónkban bízva fordulunk hozzád kéréseinkkel.

[Lektor:] Adj nekünk, Urunk, hálás szívet, hogy meg ne feledkezzünk ajándékaidról, el ne veszítsük reménységünket, meg ne fáradjunk a jó cselekvésben, hanem boldogan tanúskodjunk atyai szeretetedről szent neved dicsőségére! Jézus Krisztusért kérünk...

Gyülekezet: Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Könyörgünk egyházadért. Adj híveidnek bátorságot a hitvallásban, erőt a szeretetben, kitartást a reménységben és hűséget a szolgálatban! Vigasztald népedet a megpróbáltatások között! Jézus Krisztusért kérünk...

Gyülekezet: Urunk, hallgass meg...

[Lektor:] Kérünk, formálj bennünket éneklő egyházzá. Könyörgünk kántoraink szolgálatáért. Add, hogy akik az orgonánál és az énekkarokban szolgálnak, a te neved dicsőségét hirdessék! Jézus Krisztusért kérünk...

Gyülekezet: Urunk, hallgass meg...

[Lektor:] Könyörgünk azokért, akikben a maguk vagy mások szenvedése, az életükért való aggodalom, a betegség, a haláltól való félelem és a gyász elnémította az éneket. Add, hogy Krisztus feltámadásának öröme újra felszabadítsa őket az éneklésre! Jézus Krisztusért kérünk...

Gyülekezet: Urunk, hallgass meg...

[Lektor:] Könyörgünk, támassz sokakban felelősséget az ínséget szenvedők iránt, bárhol élnek is a világon. Segíts, hogy soha ne menjünk el érzéketlenül mások gondja mellett, hanem – ahol csak tudunk – segítsünk testvéreinknek! Jézus Krisztusért kérünk...

Gyülekezet: Urunk, hallgass meg...

[Lelkész:] Hallgass meg minket, Urunk, és fogadd el könyörgésünket, hogy a földön küzdő egyházadnak és az üdvözültek seregének éneke egybecsengjen az angyalok énekével, az Úr Jézus Krisztus által.

Gyülekezet: Ámen.

Húsvét ünnepe után 4. vasárnap (Cantate) – Jn 16,5–15

Mennyei dallam

Prelúdium. „...elmegyek...” Jézus szava felkészíti a tanítványokat. Visszamegy a küldőjéhez, mert a küldetés befejezéséhez közeledik. Átadta a világnak azt, ami a küldetésének lényege: Isten feltétel nélküli szeretetét.

A tanítványokat megbénítja a közlés, ezért nem kérdezősködnek Jézus útjának értelmé felől, csak Mesterük elvesztésén szomorkodnak. Szorító érzés, még akkor is, ha csak egy időre kell elválnunk valakitől, és biztosak vagyunk benne, hogy újra találkozunk. Még megrázóbb, ha a sírnál kell elengedni valakit, akit nagyon szeretünk. A tanítványok nem kérdezik, és nem kérdezzük mi sem: „Hova mégy? Miért mész el? Mi lesz velünk ez után?”

Jézus másik oldalról láttat. Kérdés nélkül is válaszol: jobb lesz nektek! Mert van válasza annak, aki tovább akar látni, aki hagyja magát vezetni. Ő a kereszten és harmadnap után bejárja az ember számára járhatatlan utat, biztonságossá, a hit által járhatóvá teszi azt. Gondoskodik tanítványairól, egyházáról.

Elküldöm a Lelket. Hogy vigasztaljon, pártfogoljon. A lélek intonál, megadja a kezdőhangot, minden hamis hangot tisztára igazít. Ezt a dallamot magunkkal vihetjük. Dúdolhatjuk egész életünkön át. Nem leszünk árvák, soha nem leszünk egyedül. Elmegyek, mondja Jézus, hogy mindenkor itt maradhassak. Ez akkor is és ma is csoda, ajándék. Élő, működő, személyes erő.

Fuga. Bűn, igazság, ítélet. Bűnösségünk felismerése felébreszti lelkiismeretünket. Lelkiismerete a lélekkel rendelkező embernek van, a lelketlennek nincs. Az Atyától és Fiútól jövő Vigasztaló megtérésre, új életre hív. „Lélekdonor.” Működésüképtelen, lelketlen életünk új szervet kap, megtelik hitel. Bennünk lakik, hogy bár elment az Atyához, de jelenléte valóság legyen a mindennapokban, hogy soha ne felejtjük el a keresztre szegezett adósságlevelet. Átéldhetjük, hogy minden értünk történt.

Igazság, ítélet, bűn.

Jézus szava: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet...*” (Jn 14,6) Jézus követésére vagyunk hivatva. Ő meghalt a kereszten bűnünk bocsánatára, harmadnapon feltámadt, és elment az Atyához, hogy utat, helyet készítsen nekünk. Emberi értelmünkkel ez felfoghatatlan, ezért elküldte nekünk a vigasztaló Szentlelket, hogy higgyünk.

Ítélet, bűn, igazság. Amíg Jézus a tanítványokkal van, nem tudnak a Lélek vezetésére hagyatkozni. A Szentlélek megtanítja a helyes ítéletre. A Szentlélek gondoskodó szeretete megigazít, megszentel. Ne féljünk ettől, mert ez nem több, nem kevesebb annál, mint hogy a szent az, ami az Istené. Lélek által viszi véghez. Valami hiányzik az életedből? A Lélek az, aki tudatosítja, hogy Istené vagy. Hidat épít Isten és ember közé, mert ezt a szakadékot áthidalni csak a Szentlélek tudja. Az egymás közötti falak lebontása csak ezután következhet.

Finálé. „Énekeljétek új éneket az Úrnak, énekelj az Úrnak, te egész föld!” (Zsolt 96,1) Új éneket, mert akik Isten Szentlelke által megújított élettel élnek, érezzék, hogy éneklésükkel is ennek a megújított életnek a frissességét kell kifejezniük.

Gyermekeink nem szeretnek énekelni. A gyülekezet éneke is elhalkul, elbátortalanodik. Vajon nem a Lélek hiányzik? „Teljes lelki élet zene nélkül nincs. Vannak a léleknek régiói, melyekbe csak a zene világít be” – mondta Kodály Zoltán.

Gyermekeink szeretnek énekelni? Nemrégiben több mint száz gyermek énekelt korálokat egy versenyen. Átéldhetjük a csodát. Mit mondunk el énekel? Azt, amit még vagy már nem tudunk szavakba önteni. Az ének több, mint dallamos beszéd. Énekünkbe belefér hálaadás, magasztalás, öröm, Isten dicsőítése, imádása. De belefér bűnvallás, panaszénekek, bánat, harag, sóhaj. Sőt belefér a hitvallás is.

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

Jó tudni, hogy Jézus ismeri az övéit. Még sok mindent elmondhatna, de ennyi elég. Nem tesz ránk felesleges terheket. Bízunk benne! Ott lesz az életünkben, hogy megadja azt, ami szükséges. Vezet és célba juttat, a Szentlélek által.

Kecskemét repülőterén új leszállópálya épül, hogy polgári gépeket is fogadhasson a „hírös” város. Ezen a vasárnapon építünk mi is új leszállópályát, kezdjük el előkészíteni magunkat, tanuljunk, kérjünk, hogy pünkösöd a lélek kitöltése és csodája életünk formáló ereje legyen.

● KIS JÁNOS

Imádkozzunk! *Drága Szentlélek, jöjj, Szabadítónak jöjj! / Jöjj, és szabadíts meg, jöjj, és vigasztalj meg! / Drága Szentlélek, jöjj, Szabadítónak jöjj! // Drága Szentlélek, jöjj, Újjáteremtőnek jöjj! / Jöjj, tüzed éleszd fel, jöjj, és erősíts meg! / Drága Szentlélek, jöjj, Újjáteremtőnek jöjj! Ámen.*

500 nap imádság reformációért

Májusi körlevél

„Visszaélés” az imádsággal. Konfisorán a fiatalokkal az imádságról beszélgettünk. Tizenkét-tizenhárom évesek hallottak arról, hogy mi az imádság, milyen parancsot és ígéretet adott nekünk Jézus az imádkozásra. A konfirmandusainktól elvárjuk, hogy szépen feleljenek az imádsággal kapcsolatos kérdésekre a vizsgán. És mi, templomba járó felnőttek tudjuk-e még a válaszokat? S ami még fontosabb: a szépen megfogalmazott tudáson túl a hétköznapi gyakorlatunkban milyen az imádságos életünk?

A mai témánk az imádsággal való „visszaélés” kérdése. Meggyőződésem, hogy az imádsággal „visszaélni” nem lehet, mert visszaélni annyi, mint valami jóval ártani, valamit kihasználni.

Nézzünk egy példát: Jézusnak a farizeus és vámszedő imádságáról elmondott példázatát. A farizeus látszólag visszaélt az imádsággal, de ha ez visszaélés lett volna, akkor azzal Istennek vagy a vámszedőnek ártott volna. De ő nem nekik, hanem saját magának ártott azzal, hogy az imádságát áthatotta a gőg és a

nagyképesség! Ezzel magát fosztotta meg attól, hogy az imádságában útmutatást, vezetést és áldást kérjen.

Aki nem úgy imádkozik, ahogyan Jézus tanította nekünk, az éppen az Istennel való beszélgetés lehetőségétől zárja el magát – akkor is, ha egy evangélikus templom első vagy utolsó sorában imádkozik látványosan.

Hosszan lehetne sorolni, hogy miként lehet „visszaélni” az imádsággal, miként lehet rosszul imádkozni, de ahogy egy kedves barátom szokta mondani: „Nem kell minden hamis pénzt megismerni ahhoz, hogy ne csapjanak be a pénzhamisítók; elég megismerni az igazit, s akkor észre fogjuk venni a hamisat.” Nekünk is elég tudnunk, hogyan kell helyesen imádkoznunk, és utána – ha őszinték vagyunk magunkhoz, és engedjük – a Szentlélek rá fog mutatni arra, ami hamis az imádságos életünkben.

Milyen a helyes imádság? Őszinte, alázatos, bizalommal teli odaforulás az Úrhoz. Olyan beszélgetés, amelyben elmondhatjuk bűnünket, bukásainkat is, de felszabadultan dicsőíthetjük is az Urat. Közben gyermekünk, unokánk, gyülekezetünk fiataljai a konfirmációra készülnek, jó nekünk is megvizsgáljunk az imádságos életünket!

Imádkozunk, hogy imádságainkkal mindig őszintén és bizalommal tudjuk megszólítani az Urat. Imádkozunk azért, hogy imádkozás közben semmi ne terelje el a figyelmünket az Istennel való beszélgetésről. Imádkozunk azért is, hogy amit imádságban megértünk, azt meg is tudjuk valósítani a hétköznapi életünkben. Imádkozunk a Nógrádi Evangélikus Egyházmegye gyülekezeteiért, lelkészeiért.

● DEÁK LÁSZLÓ lelkész (Kispest)

Az Andorka Eszter program pályázati és ajánlási felhívása

Az Andorka Eszter program célkitűzése

A Magyarországi Evangélikus Egyház emléket kíván állítani Andorka Eszter evangélikus lelkésznőnek, aki életét Krisztus követőjeként az elesettek megsegítésének szolgálatába állította. A támogatás célja olyan kezdeményezések segítése, amelyek az Andorka Eszter által mutatott példát folytatva tevékenykednek az elesettek megsegítéséért, az előítéletek leküzdéséért, és ezzel elősegítik az egyház aktív társadalmi jelenlétét.

A támogatandó célcsoportok és témák sorában kiemelten szerepelnek: a) állami gondozottak (utógondozottak is); b) fogyatékkal élő emberek; c) romák; d) hajléktalanok; e) beteg emberek; f) menekültek; g) környezetvédelmi, illetve ökotémák.

A támogatás formái

A támogatandó kezdeményezések kiválasztása kétféleképpen történik.

1. Egyszerű pályázat: a szemléletformálás jegyében a harminchárom év alatti korosztály projektterveinek támogatásával – legfeljebb évi két támogatott cél. Benyújtandó: pályázati adatlap.

2. Nyílt ajánlási rendszer: folyamatban lévő tevékenységek támogatásával – legfeljebb évi két támogatott cél. Benyújtandó: ajánlási adatlap, ajánlás elfogadására vonatkozó nyilatkozattétel.

A két támogatási forma keretében évente kiosztható összeg hárommillió forint. A támogatás előfinanszírozott, önrész nem szükséges. Az elszámolás hivatalos pénzügyi bizonylatokkal történik, amelynek részleteiről tájékoztatjuk a nyertes pályázókat.

A pályázat és ajánlás benyújtása

A pályázatokat a kuratórium által közzétett adatlap hiánytalan kitöltésével, a támogatás felhasználási tervének pontos leírásával elektronikus vagy postai úton 2017. június 15-ig lehet benyújtani. Postacím: Magyarországi Evangélikus Egyház, 1085 Budapest, Üllői út 24. (Kérjük, a borítékon tüntesse fel: Andorka Eszter program.) E-mail-cím: andorkaprogram@lutheran.hu. A hiányos pályázatok nem vesznek részt az elbírálásban. Az eredményhirdetés határideje: 2017. június 30. Az eredményt az Andorka Eszter program honlapján (andorkaprogram.lutheran.hu) tesszük közzé, a nyerteseket személyesen értesítjük.

A pályázatok és ajánlások értékelésének legfőbb szempontjai

- Megvalósítja-e a program céljait.
- A pályázók felső korhatára harminchárom év, de előnyt élveznek a tizennyolc év alatti korcsoportok (az ajánlás esetében nincs korhatári megkötés).

- A pályázati programok teremtsenek találkozási pontokat a megjelölt célcsoportokkal. Céljuk legyen az érzékenyítés, tevékenykedjenek az elesettek megsegítéséért, az előítéletek leküzdéséért. A program legyen olyan tevékenység, amely a résztvevők életét szellemileg, lelkileg vagy kulturálisan gazdagítja.

- Előnyt élveznek a részletesen, reális költségvetéssel kidolgozott programok.

Egyéb információért lásd a 2/2016. (XII. 15.) országos szabályrendeletet az Andorka Eszter programról (elérhető az andorkaprogram.lutheran.hu oldalról).

A támogatásban részesülő pályázók kötelezettségei

A támogatásban részesülő a felhasználási határidőt követő hárminc napon belül köteles a kuratórium részére írásban tartalmi és pénzügyi beszámolót benyújtani a támogatás felhasználásáról és a támogatott tevékenységről, csatolva a felhasználásról szóló bizonylatokat és egyéb, a megvalósulást igazoló dokumentumokat, fotódokumentációt. A nyertes pályázó vállalja, hogy az Andorka Eszter program részeként megszervezendő rendezvényen beszámol a támogatás felhasználásáról.

Az Andorka Eszter program kuratóriuma

A hónap igéje

Ritkán gondolunk arra, hogy emberi létünk alapja a beszéd. Ezzel tudunk kapcsolatot teremteni egymással és Istennel. Beszéd, kommunikáció nélkül nem lenne emberi közösség, társadalom. Létünk, fejlődésünk, kultúránk, mindennapi életünk nagy ajándéka a beszéd, mégis kevés figyelmet fordítunk rá.

Nyelvészek egyértelműen tanítják, hogy a nyelvhasználat egyben cselekvés is. A nyelvnek világot befolyásolni, megváltoztatni tudó, teremtő képessége van. A Szent-

lusával. A tartalmát illetően gondolunk-e arra, hogyan hat a másik emberre, a jó hírére, a becületére, a közérzetére az, amit mondunk? Hány jó emberi kapcsolat ment tönkre egy pletyka, álhír meggondolatlan továbbadása miatt?

Gyakran ijesztő a stílus is, ahogyan beszélünk. Naponta hallunk trágár, káromkodó, átkozódó szövegeket utcákon, tömegközlekedési eszközökön, de a médiában, sőt a közéleti szereplők szájából is. Egy felmérés szerint a családok közel nyolcvan százalékában rendszeres a trágár beszéd.

„Beszédetek legyen mindenkor kedves, sóval fűszerezett...”
(Kol 4,6)

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

írásból ezt már régóta tudjuk. Isten teremtő szava, a „legyen” hozta létre a világot. Isten szava, az Ige valóra váltja az ő akarátát.

Ez a cselekvő erő az emberi beszédben is ott rejtőzik. Beszédünkkel tudunk szeretetet, gyengédséget sugározni, és mindennek az ellenkezőjét is tudjuk, például megalázni vagy megbélyegezni másokat. Pontosan ezért riasztó, hogy mennyire nem törődünk a beszédünkkel, sem annak tartalmával, stí-

Elterjedt az a nézet, hogy a káromkodás pozitív hatású, mert „jótékony szelepként” kiengedjük vele a feszültséget. Pszichológusok kísérletei azonban ennek ellene mondanak. Azt igazolták, hogy ha valaki szitkozódással vezeti le a dühét, az nem eredményezi a feszültségeitől való tényleges megszabadulást, mert nem visz közelebb a probléma vagy a nézeteltérés valós megoldásához, csak további rombolást fejt ki. A károm-

kodás, a trágár beszéd verbális, vagyis szavakban kifejeződő agresszió. Ez méltatlan a hétköznapi beszédben is, de különösen elkeserítő, hogy a közbeszédnek is része lett, gyakori a nyomtatott és az elektronikus sajtóban, politikusok nyilatkozataiban, az Országház falai között.

De havi igénket nem a politikusokon vagy a másik emberen kell számonkérnünk. A mi mindennapos kommunikációnkról van szó. Arról, hogy mit és hogyan beszélünk otthon, a családukban, a munkahelyünkön a kollégákkal, a szomszédjainkkal és az ismerőseinkkel.

Beszédünk a gondolataink kifejezése. A gondolataink pedig mi magunk vagyunk. Milyen szándék van a szavaink mögött? Az, hogy használni akarok, jót akarok tenni, gazdagabbá akarom tenni a másik embert azzal, amit mondok neki? Vagy éppen ellenkezőleg: mert belül dühös vagyok rá, ezért bántani akarom. Ugye látjuk, hogy ez mennyire lelkiület kérdése? Jézus egyszer figyelmeztetett, hogy a szív teljességéből szól a száj (Mt 12,34). A beszédünkben tehát a szívünk valódi állapota tükröződik. Ha például valakit ki lehet hozni a béketúrásból, és úgy fel lehet bosszantani, hogy haragos vagy trágár szavak törnek ki belőle, az annak a jele, hogy a szívében nem Jézus van, hanem harag és trágárság. Lehet, hogy mindezt mint kultúrember elfojtotta magában, de egy váratlan pillanatban felszínre kerül a valódi énje.

Havi igénk mellé vegyük hát elő és poroljuk le Luther *Kis kátéját*, amelyben azt írja: „Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonytságot! Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunkat hazugságba ne keverjük, el ne áruljuk, háta mögött meg ne szóljuk, se rossz hírért ne költünk, hanem inkább mentsük, jót mondjunk róla, és mindent javára magyarázzunk.”

Akkor lesz tehát beszédünk kedves Isten és embertársaink előtt, ha Isten félelmével és szeretetével telik meg a szívünk.

● BALICZA IVÁN

Mindig tanulni és megújulni

Beszélgetés Bényi Ildikóval

Ember és élete – Ökumenikus asztali beszélgetések a reformáció kezdetének ötszázadik évében Cegléden címmel tartottak program-sorozatot február 27. és március 2. között a városháza dísztermében. A záróalkalom vendége Bényi Ildikó volt. A népszerű televíziós műsorvezető a reformációi emlékévé nagyköveteként beszélgetett hitről, családról, nevelésről Szlaukó Orsolya ceglédi evangélikus lelkész-szel. Az elhangzottakat rövidített, szerkesztett formában közöljük.

– Mit lehet tudni Bényi Ildikó gyerekkoráról?

– Hernádvécsén nőttem fel, Szikszón születtem. Annak idején a dédszüleim az 1910-es évek elején kimentek Amerikába szerencsét próbálni, majd amikor hazatértek, házat építettek, földet vettek, gazdálkodtak, ezért a föld az én életemben is nagyon fontos. Földet nem adunk el, hanem műveljük. Gyerekkoromban a bátyámmal nagyon sokat segítettünk a szüleinknek, a mai eszemmel el sem tudom képzelni, hogyan bírtuk a munkát akár napnyugtáig. Nagyon sokat köszönhetünk azonban ennek, főleg a teherbírásunkat, de az is igaz, hogy nem nagyon tudunk lazulni. Számunkra nem múlhat el nap úgy, hogy valami hasznosat ne tegyünk, ez a vérünkben van. Hernádvécse számomra a világ közepe, Szikszó pedig Abaúj kapuja. Amint meglátom a Zempléni-hegysé-

get, otthon érzem magam. Aranykalászos gazda végzettségem is van, bár gyakorlat nélkül ez sajnos nem sok, de a lehetőségem megvan, és ez a fontos, ahogy az is az volt, hogy a lányom is megszerezze ezt a képesítést.

– Anyai nagyapja evangélikus felügyelő volt. Egyenes út vezetett így az evangélikus templomba gyerekként?

– Hernádvécsén kis gyülekezet élt, nagyapámnak gyönyörű hangja volt, az egyéb teendők mellett kántor hiányában mindig ő vezette az éneklést, és nagyon jól össze tudta fogni a gyülekezetet. Szerették és tisztelték az emberek. Édesanyám számára pedig nagyon fontos volt, hogy minden vasárnap menjünk templomba. De a hitemről nagyon nehezen tudok beszélni. Azt tudom, hogy gyerekkorom óta az istenhit oly mélyen belém ivódott, hogy az életem természetes része. Ugyanakkor na-

gyon komolyan veszem és figyelem, ami az istentiszteleten, illetve az úrvacsorakor elhangzik. Amikor felteszik a kérdést, hogy megbocsátottál-e az ellened vétkezőknek, és arra válaszolunk, akkor azt nem kellene elfelejteni, már akár rögtön a templomból kijövet. Úgy gondolom, minden úrvacsorakor el kell gondolkodnunk, és meg kell tudnunk bocsátani embereknek, és úgy élnünk az életünket, hogy erre törekedjünk.

– A nagyapai és anyai kötődés egyértelművé tette, hogy konfirmál, majd az evangélikus egyházhoz szeretne tartozni?

– Igen, Fancsalban konfirmáltam tizenkét évesen. Nagyon izgultam, komolyan vettem. Ráadásul az nagy családi ünnep volt, összejött a rokonság. Gyerekként természetes volt, hogy templomba járunk, ennek köszönhetően nagyon sok

éneket fejből tudok, és ennek örülök, de felnőtt fejjel értettem meg sok mindent. Most, amikor elmegyek egy istentiszteletre, mindig figyelek, hogy megkapjam azt az akár csak egy mondatot, amellyel gazdagabban mehetek haza, és ez megnyugvással tölt el.

– Van kedvenc éneke?

– A *Mint a szép hűvös patakra* [EÉ 76], de nagyapám kedvencét én is szeretem, a *Krisztus Urunknak áldott születésén-t* [EÉ 158], és az összes karácsonyi énekünk közel áll a szívemhez.

– Már gyerekként tudta, hogy a televíziózással szeretne foglalkozni?

– Szerencsés vagyok, mert már kilencéves koromban kijelentettem, hogy tévébemondó szeretnék lenni, és a *Miatyánk* után minden este ezért imádkoztam. Életemben nem akartam semmit ennyire komolyan, és tettem is a céljaimért. Mindenképpen ki szerettem volna próbálni magamat, de azt is elhatároztam, ha esetleg nem tetszik, vagy túl nagy a stressz, akkor nem mindenáron választom ezt a pályát. Viszont már az első konferálás alatt éreztem, hogy ez az én hivatásom.

– Küzdelmes volt az út, vagy minden simán alakult?

– Anyukám nagyon szerette a verseket, ő állandóan gyakorolt velem, de örök második voltam a szavaló- és a szépkiejtési versenyeken, mert a koromnál jóval érettebb, komolyabb verseket vittem mindig. Akkor úgy éreztem, ha Vörösmarty Mihály *A vén cigány* című verse a kedvencem, akkor azt kell elmondanom.

– Önök kérték, *Hogy volt?!* – ezek a műsorok kötődnek most a nevéhez. *A Sírjaik hol domborulnak?* című műsor pedig esélyt adott arra, hogy az apai nagyapjától elbúcsúzzon. Hogyan történt ez?

– A műsor fő profilja a második világháborúban eltűnt katonák sírjainak felkutatása volt, valamint az egész háború bemutatása. Számomra ez azért volt fontos, mert a második világháborúban esett el az én nagyapám is, akit nagymamám nagyon sokáig hazavárt. Egyik kollégám felajánlotta, hogy a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Levéltárában utánanézz a nagyapámról fellelhető adatoknak. És ott minden információt megkaptunk, egészen pontosan az ő haláláról is. Aztán eljött a pillanat, amikor – kollégáimnak hála – az információk alapján eljutottunk a mai Ukrajna egy igen távoli vidékére. Vittem ki magammal fejfát, végtisztességet adhattam az egész család nevében, és ez mindnyájunknak megnyugvás jelentett.

– Úgy tudjuk, Kőbányára jár gyülekezetbe.

– Igen, nagyon megszerettük Benkóczy Pétert, ott konfirmált a lányom is. Bár mostanában még a hétvégéim is foglaltak, így régen voltam, szégyellem is magam ezért. De amikor hazautazunk édesapámhoz, Hernádvécsén mindig igyekszem ott lenni az istentiszteleten.

– Az önkéntesség fontos szerepet játszik az életében. Miért?

– Mindent a szüleimnek köszönhetek, az önkéntesség is hozzájuk kötődik.

Munkája mellett édesanyám is volt véradásszervező, mint én, édesapám pedig sokszoros véradó. Nem szeretem a tartalom nélküli dolgokat, ezért fontos, hogy minden évben kétszer megszervezzem az MTVA-ban a véradást. Többször megtapasztaltam már az életemben, hogy bármilyen jót teszek, legalább a dupláját kapom vissza. Úgy gondolom, mindenki meg tudja találni azt, amivel segíthet – nem kell nagy dolgokra gondolni, lehet az például egy tálca sütemény a szeretetvendégségre. Szerintem az lenne a jó, ha a maga szintjén, képességeihez mérten mindenki hozzáadna valamit az élethez, mert nem csak elvenni kell belőle, vagy várni a sült galambot, hogy valami jobbra forduljon.

– Pál apostoli gondolatot fogalmaz meg: Krisztus az egyház, mi pedig a testének tagjai vagyunk, és mindenkinek megvan a maga szerepe, funkciója. Idén a reformációi emlékévként szerepét is ellátja. Hogyan alakult ez?

– Hafenschér Károly kért fel, és amikor beszélgettünk, rögtön eszembe jutott édesanyám. Nagyon boldog és büszke lenne, hogy ilyen megtisztelő feladatra kértek fel a reformáció emlékévkében.

– Fegyelmezett, tudatos ember. Mi az, amire a munkája során mindig ügyel?

– Bármilyen munkát kaptam, mindig érdeklődve, szeretettel álltam hozzá. Amit kiadok a kezem közül, az egy névjegy, tehát vagy százszázalékosan csináljam, vagy sehogy.

– Van olyan bibliai igé, példázat, amely hatással volt önre, az életére?

– A tékozló fiú története már gyerekkoromban nagyon megérintett, most pedig felnőttként, szülőként sokat gondolok arra, hogy hány olyan szülő van, aki nagyon örülne, ha a gyermeke hazatalálna.

– Mit üzenne a reformáció emlékévkében?

– Mindig kell, hogy legyenek céljai az embernek. Ha nincs egy olyan cél, amely a szemünk előtt lebeg, vagy akár valaki, akiért tesszük a dolgunkat, akkor az egész életünk csak úgy folyik, hasztalan, nem tartalmas. Számomra a családom és a velük együtt töltött idő a legfontosabb, nincs, ami őket megelőzné. A reformációhoz kapcsolódóan a megújulás és a tanulás fontossága is eszembe jut. Életünk része kellene, hogy legyen a folyamatos tanulás és a megújulás, amely új barátságokat, új kapcsolatokat, új szemléletet hoz az életünkbe. Ezek mind-mind gazdagítanak bennünket.

• KÉZDI BEÁTA

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

Kőből, fából házat, igéből várat

Nagy Tamás építész előadása
a budavári evangélikus szabadegyetemen

A járókelők, a lakók, a használók többnyire csak a kész művel találkozhatnak, és csak keveseknek adatik meg az, hogy belepillanthassanak az alkotás folyamatába – belelapozhassanak az építész vázlatfüzetébe. Ilyen rendkívüli alkalomnak lehetnek részesei a budavári evangélikus szabadegyetem áprilisi alkalmának résztvevői, akik Nagy Tamás evangélikus építész előadását hallgathatták meg.

Az este házigazdájaként Fabiny Tamás a témához illeszkedő igéből, *Mózes második könyvének* 3,5 verséből bontotta ki áhítatát. A püspök arról beszélt, hogy az építészetben testet öltő tér és idő egyaránt Isten alkotása, miként a bennünket körülvevő világ jelene és jövője is a Teremtő műve. A szakrális hely, így a templom is Isten tere, az embernek az a látszólag egyszerű feladata, hogy kővel, fával körülhatárolja azt. Ugyanakkor az iga-

zán jó templom mindig belépésre csábít – mondta a püspök. Mély és jelképes üzenete van annak, hogy a templomok színes üvegablakainak szépsége a kívülről az épületekre tekintőknek nem tárul fel, csak az látja gazdagságukat, aki belülről, vagyis a szakrális térből tekint ki Isten teremtett világára.

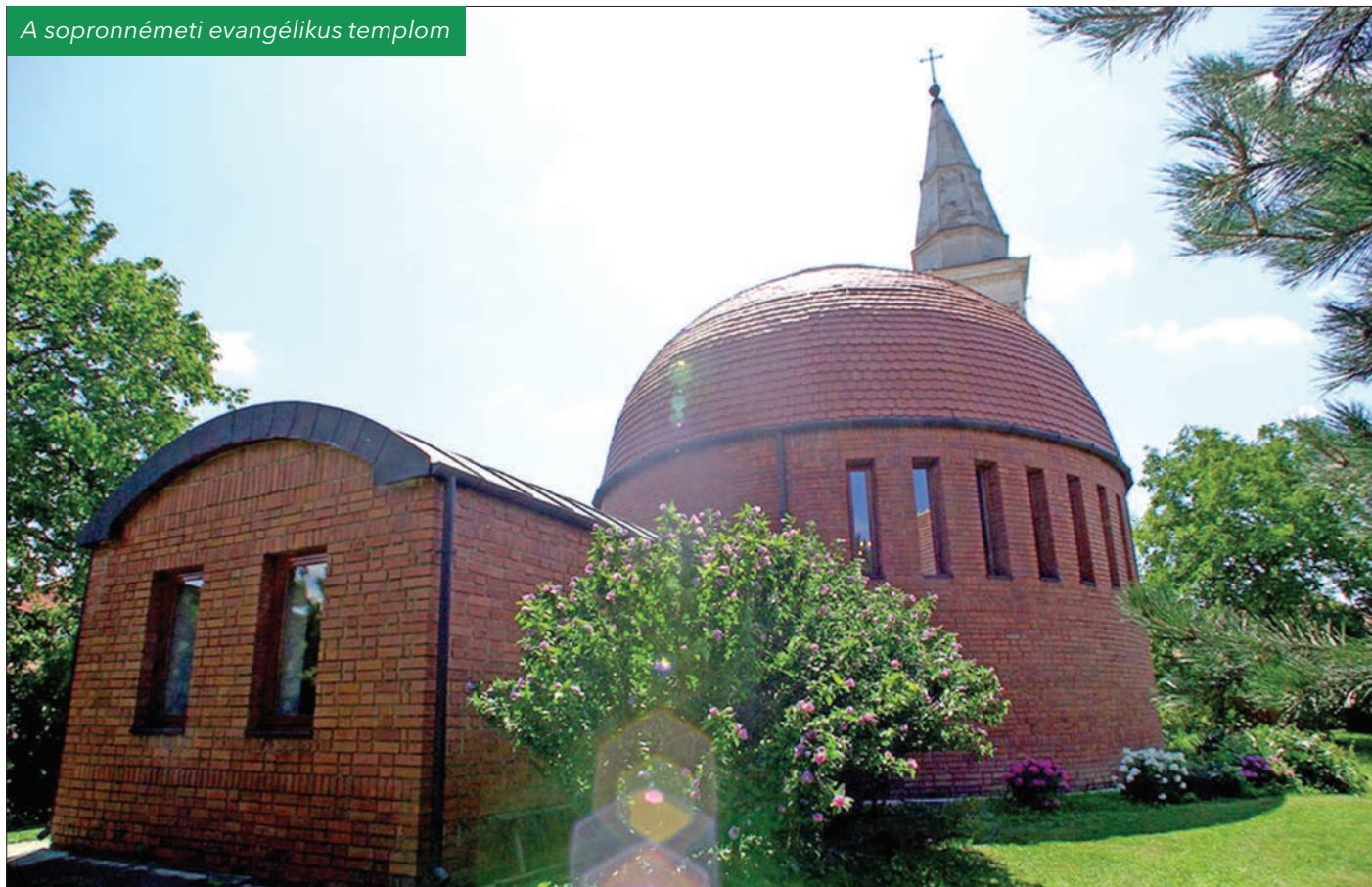
Az áhítatot záró imádságában Fabiny Tamás megemlékezett a virágvasárnapon Egyiptomban terrortámadás áldozatává vált kopt keresztényekről, s úgy fogalma-

zott: higgyük azt, hogy a mártírok vére az egyház magvetésévé válik.

Ezt követően hallgathattuk meg Nagy Tamás képekkel gazdagon illusztrált előadását. A negyvenkét éve alkotó Ybl-díjas építész életpályájáról, jelentősebb munkáiról beszélt, válaszolva azt a hallatlanul érdekes folyamatot, ahogyan az építész fejében megszületik az épület koncepciója, majd kialakul a pontos terv.

Nagy Tamás rögtön az elején hangsúlyozta, hogy a tervező a megrendelő elképzelései, elvárásai, valamint a tervezést és kivitelezést meghatározó szigorú szabályrendszer alkotta korlátokkal körülvelt akadálypályán igyekszik az alkotói szabadságtól vezérelve végighaladni. Ez a folyamat néha kompromisszumokat is követel, sőt az is előfordul, hogy az építésznek le kell mondania művének megvalósulásáról, mert úgy látja, hogy az alkufolyamat

A sopronnémeti evangélikus templom

végén létrejövő alkotás már vállalhatatlan lenne számára – mondta Nagy Tamás.

A tudósítónak most nincs könnyű dolga, hiszen a remek ívű, lebilincselően érdekes előadás javát szinte lehetetlen írásban visszaadni. Nagy Tamás sorban vetített épületeket, terveket, vázlatokat ábrázoló képeket gazdag pályájának legfontosabb munkáiról, s ezekhez a képekhez fűzött szakértő magyarázatot. Így a hallgatóság – sok egyéb mellett – rácsodálkozhatott arra, miként köszönt volna vissza a portugáliai, gránitból készült terménytárolók architektúrája a végül meg nem épült Regnum Marianum-templom talajtól elemelt szerkezetében.

Az előadó felhívta a figyelmet arra is, hogy a dunaújvárosi evangélikus templom tojásra emlékeztető alaprajza az élet örök megújulását jelképezi, és azért kerül a várszerű, kerített erődtemplomok formáját idéző épületegyüttes udvarán meghatározott helyre a gyermekek terme, mert az a pont az alaprajzzá lett tojásban a fejlődő élet csíráját szimbolizálja.

Nagy Tamás beszélt arról is, hogy a sopronnémeti evangélikus templom megtervezése során miféle fejtörést okozott a százasztendős harangtoronyhoz illeszteni a modern templomot és a hozzá tartozó közösségi tereket.

Az aszódi evangélikus gimnázium épületének tervezéséről szólva Nagy Tamás felidézte, hogy az Antall-kormány idején indult beruházást a Horn-kormány idején

A Kotsis Iván-émlékérem átvételekor (2016)

miként igyekeztek minden eszközzel lehetetleníteni. Így az első ütemben nem épülhetett meg a – mára már elkészült – tornacsarnok, ugyanakkor kevesen tudják, hogy a csillagászatért szenvedélyesen rajongó igazgató javaslatára került fel az épület tetejére a csillagvizsgáló tornya, és készült el a planetárium. Ma már mindkettő jól szolgálja az iskolában folyó, magas színvonalú természettudományos oktatást.

A hallgatóság megtudhatta, hogy az alkotói folyamat során miként öltött testet Balatonbogláron a domboldallal szinte összenőtt evangélikus templom, s Nagy Tamás bepillantást engedett a mátraverebély-szentkúti búcsújáró hely nagyszabású és va-

lóban lenyűgöző harmóniájú épületegyüttesének alkotói folyamatába is.

Előadásának végén a több évtizede oktató Nagy Tamás levetített egy egyetemi projektfeladat megvalósulásáról szóló kisfilmet is. A hallgatók egy őrsegi parkon átívelő fahidat terveztek és építettek meg. A film remekül bemutatta, miként lehet az egyetemen elsajátított elméleti tudást átvinni a kétkezi munka valóságába, ugyanis a hallgatók vésővel, fűrésszel, kalapáccsal maguk építették meg az átkelőt, s közben persze az együtt töltött idő alatt egymásra figyelő, együttműködő, alkotó csapatá is váltak.

● I. L. L.

Az aszódi evangélikus gimnázium

Liturgia az ősi alapokon

Hogyan zajlott az istentiszteleti reform az erdélyi magyar evangélikus egyházban?

Más országokhoz hasonlóan a 18. században Magyarországon és Erdélyben is hanyatlásnak indult a gazdag, ősi hagyományokon álló lutheri liturgia. Ennek a folyamatnak be kellett következnie ahhoz, hogy lelkipásztoraink ráeszméljenek: az istentisztelet ügye nem jó irányba halad. Egyes területeken hamarabb, máshol később ébredt fel a vágy, hogy visszatérjenek a régi alapokhoz.

Míg a 20. században Magyarországon a liturgiai reform látszólag meglankadt az énekverses istentiszteleti rendnél, addig Erdélyben – a történelmi viszonyoknak, a türelmes és kezdeményező szellemű lelkipásztoroknak köszönhetően – más irányt vett a liturgia fejlődése. A liturgikus istentiszteleti rend Erdélyben sokak szívét megnyerte, és közel húszéves folyamat után el is rendelték a kötelező bevezetését.

Az erdélyi liturgikus mozgalom sok hívet számlált, de az úttörője Járosi Andor kolozsvári lelkész-esperes volt. Járosi származása, neveltetése, tanulmányai mind hatással voltak liturgiai érzékenységére. Már kiskorában megismerhetett egy gazdag liturgikus istentiszteleti rendet. A liturgia iránti kötődése németországi tanulmányútja által is erősödött. Minden adott volt tehát ahhoz, hogy Járosiban az elszegényedett liturgia láttán megérjen az ősi, lutheri liturgiához való visszatérés vágya. Kiss Béla csernátfalusi lelkész szerint Járosi arra döbbsent rá, hogy „az istentiszteleti forma kérdése nem »formai«, külső, esztétikai, hanem belső, lényegbe vágó, tartalmi kérdés, az egyház életének legfontosabb megnyilatkozása”.

*

A liturgikus istentisztelet első említését (eddiggi kutatásaim során) egy 1932-ből származó püspöki egyetemi tanévnyi-

tó beszédben találtam. Ebben Frint Lajos püspök arra bátorította a teológusokat, hogy a Járosi Andor által bevezetett liturgiát sajátítsák el, mert szükséges változtatni az evangélikus szertartáson.

Járosi Andor teológiai magántanárként is azon igyekezett, hogy hallgatóit liturgiai érzékenységre nevelje. Amíg tanított, minden egyes évben része volt a tantervnek a liturgika, legyen az használatban lévő liturgiák tanulmányozása vagy liturgiaelméleti kérdések tárgyalása. Hallgatói körében nemcsak a liturgikus rendet akarta népszerűsíteni, hanem liturgiai érzékenységre akarta nevelni őket.

Bár 1932-ben Frint Lajos püspök helyénvalónak tartotta, hogy változtassanak az egyszerű evangélikus istentiszteleti renden, a következő lépést csak 1937-ben tette meg: az egyházkerületi elnöki tanács gyűlésén indítványozta, hogy a tanács küldjön ki egy tanulmányi bizottságot, amely Járosi Andor teológiai magántanár vezetésével és a magyarországi istentiszteleti rend figyelembevételével egységes istentiszteletirend-tervezetet készít, és azt a következő évi, 1938-as kerületi közgyűlés elé terjeszti. Ennek szükségességét azal indokolta, hogy az istentiszteleti rendben vidékenként eltérések mutatkoznak, és a „korszerű követelmények” ürügyén több helyen is új istentiszteleti rendet honosítottak már meg. Az elnöki tanács hivatalosan is megbízta Járosi Andort egy megfelelő istentiszteleti rend összeállításával, amelyet megvitatás végett a kerület

lelkészeinek is ki kellett küldjön, hogy az 1938. évi kerületi közgyűlés érdemlegesen foglalkozhasson ezzel a témával.

A kerületi közgyűlésre 1938. november 15–16-án került sor Aradon. A Járosi által elkészített és már használt tervezet azonban idő hiányában nem sikerült áttanulmányozni, ezért más fórum elé kellett terjeszteni. Ennek érdekében Járosi azt kérte, hogy 1939 januárjában három napra üljön össze egy liturgiai reformtervezet, és készüljenek elő a liturgiai tervezet bemutatására. Ehhez tanítványai és lelkészársai segítségét kérte; megbízta őket különféle liturgiai művek és istentiszteleti rendek elolvasásával és a róluk való referálással, illetve a brassói egyházközségek istentiszteleti rendjének bemutatásával. A liturgiák között szerepelt a berneucheni agenda, amely nagy hatással volt Járosira és az általa készített liturgiatervezetre.

*

Következő történeti adataink a második bécsi döntés – 1940. augusztus – utáni időből származnak. A döntés értelmében Észak-Erdélyt visszacsatolták Magyarországhoz, az észak-erdélyi magyar evangélikus egyházközségek a Tiszai Egyházkerület igazgatása alá kerültek – amelynek püspöke Túróczy Zoltán volt –, és megalakult az erdélyi egyházmegye.

Magyarországon eddigre már mind a négy kerületben egységes liturgiai rendet használtak: a Raffay-féle énekverses rendet. Az erdélyi egyházmegyében 1943-ban végzett püspöki látogatás jegyzőkönyveiből az derül ki, hogy Kolozsvár és Nagybánya kivételével, ahol az istentiszteleti rend gazdagabb volt az egyetemes istentiszteleti rendnél, minden más gyülekezet számára előírták a magyarországi liturgia bevezetését. A székelyföldi misszió – Sepsiszentgyörgy és Kézdivásárhely –

Úrvacsoravétel a konfirmációs istentiszteleten Csernátfaluban

FOTO: VERES EMESE-GYÖNGYVÉR

egyházközsegei sem kaptak felmentést ez alól, bár már a bécsi döntés előtt használták a liturgikus rendet.

Míg a visszacsatolt területek egyházközsegeinek többségében kötelező volt a magyarországi istentiszteleti rend bevezetése, addig a barcasági Bácsfaluban kiadott *Evangélikus Élet* 1942. szeptemberi száma – *Hírek* című rovatában – arról számolt be, hogy Brassóban a Járosi-féle liturgiát evangelizáció keretében népszerűsítették. A bibliamagyarázatokkal, előadásokkal és az egyházi énekek gyakorlásával a cél az Isten dicsőségének szolgálatára való ránevelés volt, amely által a liturgikus istentiszteletre kívánták fogékonnyá tenni a gyülekezeti tagokat.

✱

A liturgikus istentiszteleti rend történetének alakulását ismét befolyásolták a történelmi események. A párizsi békeszerződések után Észak-Erdély visszakerült Románia fennhatósága alá, és újból megalakult az önálló püspökség. A történelmi változások veszteséget is hoztak. Járosi Andor 1944. október 13-án orosz fogságba került, és ugyanazon év decemberében meg is halt.

A liturgia ügye azonban nem halt meg. A magvetés beérett, és Járosi hú tanítvá-

nyai továbbvitték a liturgia ügyét, küzdöttek azért, hogy végre egységes és az ősi alapokra épülő liturgiája legyen az erdélyi evangélikus egyháznak.

Míg az 1948. szeptember 17–18-án Argay György püspök vezetése alatt Sepsiszentgyörgyön tartott lelkészértekezleten megszületett a végleges határozat, amely szerint a liturgikus istentiszteleti rend bevezetése kötelező érvényű, a liturgia kérdésének még egy döccenőn túl kellett lennie. Ugyancsak 1948-ban, de még a sepsiszentgyörgyi értekezlet előtt rendkívüli egyházkerületi közgyűlést tartottak, s ezen Kiss Béla csernátfalusi lelkész indítványozta, hogy a közgyűlés rendelje el a liturgia bevezetését. Az indítványnak azonban a testület nem adott helyet, hanem azt rendelte el, hogy minden egyházközség maradjon meg a magyarországi istentiszteleti rendnél, megadva a szabadságot az egyes egyházközségeknek, hogy gyermekistentiszteleteken, vallásos ünnepeken, kivételes alkalmakkor használhassák a lutheri liturgiát.

A határozatot a püspök, Bothár Vilmos felügyelő és Kiss Béla közötti levelezés követte. A felügyelő panasz tárgyává tette a közgyűlés határozatát. Válaszlevelében a püspök felsorakoztatta a döntés mögötti indokokat. A két legfontosabb érv a litur-

gikus rend sokfélesége, amelyet egyházlátogatásai során tapasztalt, valamint az a meggyőződése volt, hogy Magyarországon rövidesen megszületik az új istentiszteleti rend, amely minden bizonnyal a lutheri liturgia elveit fogja érvényesíteni, és ha ezt bevárják, megmarad az egység.

Kiss Béla válaszolt Argay püspök levelére. Védelmébe vette a liturgia ügyét, és komoly teológiai érveket sorakoztatott fel amellett, hogy miért nem szabad tovább várni a liturgia bevezetésével. Ezt a levelezést követte a korábban már említett szeptemberi lelkészértekezlet, amelyen Kiss Béla végérvényesen meggyőzte a lelkészeket a liturgikus istentiszteleti rend bevezetésének fontosságáról.

Az Aradon 1948. október 5–6-án tartott lelkészértekezlet megerősítette a sepsiszentgyörgyi értekezlet határozatát, amely szerint 1949. böjt első vasárnapjától minden gyülekezet be kell vezesse a Kiss Béla által véglegesített formában kiadott új liturgiát.

Járosi Andor olyan liturgiának tette le az alapjait, amely módot ad ember és Isten találkozására, és amelyben az ember megélheti azt, hogy Isten közel jön hozzá Jézus Krisztusban, igéje és a szent jegyek által.

● KERÉKGYÁRTÓ IMOLA

A szerző kolozsvári evangélikus lelkész

„Provokáció” a Deák téren

Gáncs Péter püspök
Déli Evangélikus Egyházkerület

A jubileumi év eddigi egyik legnagyobb ajándéka a lipcsei Thomanerchor – a Tamás-templom fiúkórusa – szolgálata volt március 15-én este a Deák téren. A zenei élményről bőven olvashattunk magazinunkban éppúgy, mint egyházunk honlapján. Abban nincsen semmi meglepő, hogy a méltán világhírű fiúkórus az ország templomának hatalmas gyülekezetét is elbűvölte kristálytisza énekével, hiszen hangjukat eddig is hallhattuk rádióban, tévében, hangfelvételen. De történt egy meglepetés is a zenés istentiszteleten, valami, amire nem számítottunk, ami igazi provokációt jelentett a szó pozitív értelmében. Provokáción általában valami nem várt, nemkívánatos, valakit irritáló, olykor egyenesen bántó, támadó eseményt szoktunk érteni. Pedig a latin szó eredeti jelentése – *pro-voco* – csupán anyyi, hogy valamit előhívunk, ami eddig akarva vagy akaratlantul rejtve volt...

Egy igencsak időszerű és szükséges provokáció tanúi lehetünk az istentisztelet úrvacsorai részében, amikor az osztás alatt egyszer csak elnémult a karzaton a „Thomanerek” éneke, és helyettük az orgona szólalt meg. Hárman osztottuk az úrvacsorát, és letről csak annyit láttunk, hogy nagy a mozgolódás a karzaton: a kórustagok többsége megindult lefelé az úrvacsorai oltár felé. Hogy mi volt ebben a meglepetés, a „provokáció”? Az, hogy a kórus jelentős része tíz év alatti, matrózblúzos, kedves kisfiú, aki még nem konfirmált, de teljes természetességgel és bizalommal, kiskehellyel a kezében odatérdelt a felnőttekkel együtt az oltárhoz. Pillanatok alatt kellett döntenünk: kötelezzük-e vendégeinket is a hazai egyházban elterjedt gyakorlat tiszteletben tartására, és bocsássuk el őket egy áldással? Vagy „vendégjogon” kapják meg mindazt, amiért odatérdeltek: Krisztus testét és véré, ostyában és borban?

Nyilvánvaló, hogy mindkét döntésnek megvolt a maga kockázata. Ha „csak” áldást kapnak, úgy érezhetik, valamiből kirekesztettük őket, amit pedig otthon és számos más testvéregyházban megkapnak. Ha viszont vendégeinket „egyenrangúsítjuk” a felnőttekkel (akikről egy nagyvárosi gyülekezetben csak részben tudhatjuk, hogy valóban konfirmáltak-e), akkor saját gyermekeink kerülnek „hátrányos helyzetbe”, hiszen őket ezen az istentiszteleten is csupán igei áldással bocsátottuk el az úrvacsorai oltártól. Végül a „vendégjog” győzött...

Az istentisztelet utáni fogadáson a kórust kísérő lipcsei lelkész kollégának elmeséltem dilemmánkat, aki megnyugtatót, hogy szerinte jól döntöttünk, hiszen ezek a gyermekek komoly úrvacsorai felkészítést kaptak a Tamás-iskolában.

Nálunk viszont gyülekezeteinkben sokféle módon próbáljuk kezelni ezt a korábban ismeretlen feszültséget. Láttam olyan

édesanyát, aki megosztotta a kapott ostyát karon ülő kisgyermekével. Akad lelkész, aki keksszel, mazsolával (!) „kárpótolja” a kicsiket... Kívánatos lenne egy általános jó rend kialakítása egyházunkban, ahol különben is olykor már-már anarchiába fordul a legendás „protestáns szabadság”.

Mindezt felismerve kérte fel a püspöki tanács eligazító állásfoglalásra zsinatunk teológiai bizottságát. Ennek az útmutatásnak a formálódó munkaanyagából szeretnék megosztani néhány gondolatot abban a reményben, hogy ezzel Olvasóinkat is továbbgondolkozásra, esetleg hozzászólásra provokálhatom.

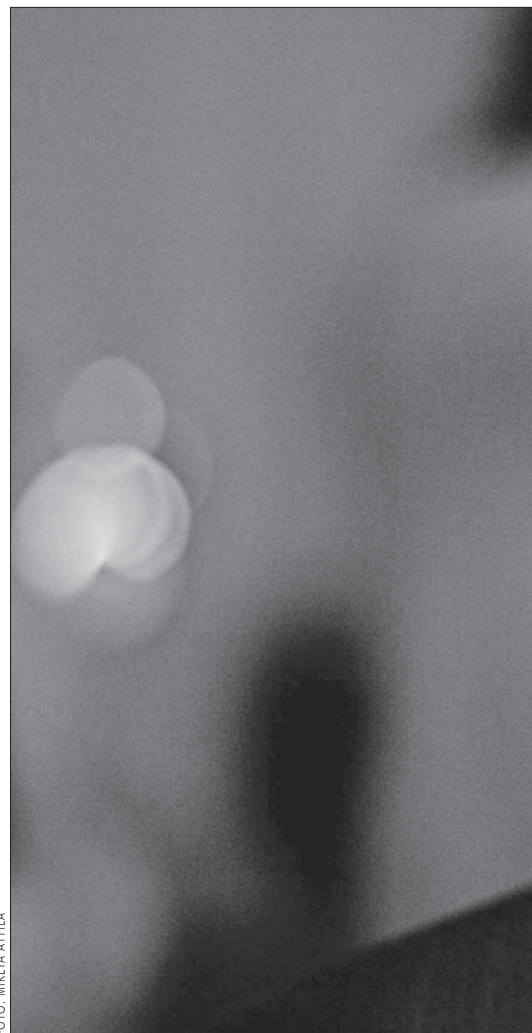
„A Szentírás és hitvallási irataink szerint a keresztség az üdvösség feltétele, az egyházhoz tartozás jele. A gyermekkeresztség elterjedésével az ógyházi felfogás szerint együtt járt az úrvacsora is, amint ez a keleti és a bizánci ortodox gyakorlatban ma is látható. A nyugati keresztyénség a IV. lateráni zsinaton (1215) kapcsolta a gyónáshoz az úrvacsorát, a 7. életévet mint kánoni határt megjelölve. A konfirmáció a reformáció második nemzedéke alatt alakult ki, a saját hitvallástétel alkalmaként, az evangélikus egyházak egy részében azonban csak a pietizmus korában lett általánossá. Az úrvacsora a keresztségben kapott közösségi elhívásra emlékeztet, a konfirmáció ezt teszi tudatossá. Általános gyakorlat, hogy az úrvacsorai oltárhoz azok a gyermekek és felnőttek is kijönnek (kijöhetnek) áldásért, akik nem részesülhetnek a szent jegyekben. Ekkleziológiailag a gyermek és a fiatal nem a holnap egyháza, hanem már a máé is, ezért ebből a szeretetközösségből nem zárhatók ki. [...] Az európai evangélikus egyházak nagy része az elmúlt évtizedek során lehetőséget teremtett a gyermekek úrvacsoravételének lehetőségére. [...] Általánosságban a gyermekúrvacsora feltétele a szülői (nagyszülői, keresztszülői) előkészítés, a közönséges táplálkozástól eltérő jelentés tudatossága. Ehhez a felkészítéshez a lelkész/hitoktató adhat tartalmi és módszertani segítséget. Nem köthető azonban a teljes úrvacsorai tanítás megértéséhez, hiszen egyrészt a misztérium jelleg miatt ez nem is lehetséges a maga teljességében, másrészt ez a feltétel megtagadná a demenciával vagy értelmi korlátokkal élőkötől is Jézus asztalközösségének megélését. A mai helyzet sajátossága, hogy nemcsak különböző hitvallású egyházakhoz tartozó családtagok számára tér el az úrvacsoravételi életkor, de földrajzi értelemben is nagyok a különbségek, biblikus alapok nélkül. Fejlődéslelektani szempontból nem optimális a kamaszkori első úrvacsora. A konfirmáció azonban meghatározó fordulópont marad az önálló úrvacsoravétel, a keresztszülői felelősségvállalás szempontjából...” ●

Benne a zenében

Interjú Miklya Zsolt költővel

Magyarul szól a reformáció mai üzenete március 19-én Wittenbergben, abban a középkori templomban, ahol egykor Luther Márton is prédikált. Az Európai Protestáns Egyházak Közössége ünnepi énekszövegírói pályázatát ugyanis két kategóriában is Miklya Zsolt költő nyerte.

FOTÓ: MIKLYA ATTILA

– Milyen volt hallani Wittenbergben a saját szerzeményeit?

– Hangélmény volt mindkét esemény: a „szerzői körben” megtartott díjátadó a Luther-hotelben és a másnapi istentisztelet a Stadtkirchében. Három dalom közül a *Limesen égő* szólalt meg mindkét esetben. A Hangraforgó együttes alkotói, F. Sipos Bea és Faggyas László remekül megéreztek a versnyelvben rejlő zenét, előadásukban ez felerősödött, többszöröződött.

– „Mire gondolt a költő” a *Limesen égő* és a *Zsoltárhang* vízjeleken megírásakor?

– Bennem ez úgy működik, hogy elindul egy szintagmával a versgondolat, és aztán zajlik tovább. Néha azonos magával a verssel, a *Limesen égő* szövegén például csak egy-két helyen változtattam utólag. Nem gondoltam semmi másra, maga a vers töltötte be a tudatomat. A *Zsoltárhang* is így keletkezett, csak ott a kezdő szakaszt később kivettem, csupán „rávezető körnek” bizonyult.

– Fog még énekszövegeket írni?

– A három beküldött vers közül csak a *Zsoltárhang* készült énekszövegnek a 66. zsoltár dallamára. Dallam nélküli új énekszöveget a meglévő verseim közül választottam. Ezek nem énekszöveggé lettek, hanem olyan versként, amely nyelvzenéje és dalformája által alkalmas az énekdolgozásra is. Többnyire ilyen verseket írok, a többi a zenészeken múlik.

– Mit gondol, itthon fogják énekelni a most díjazott dalait? Bekerülhet-e valaha az énekeskönyvbe vagy egy énekfűzetbe?

– A Hangraforgó együttes biztosan énekelni fogja a *Limesen égőt*, hiszen repertoárjuk részét képezi. Hogy a gyülekezetekben fogják-e énekelni, azt nem tudom, csak bízhatok benne. A *Zsoltárhang* már most énekelhető, hiszen a dallam adott, a szöveg megjelent. A dalok használati értékét az fogja meghatározni, hogy mennyire találkozik a befogadók élményeivel, mennyire érzik a sajátjuknak. Igyekeztem a mai ember belső világát megmutató szövegeket írni és választani.

– A pályázatban feladata volt, hogy a reformáció aktuális üzenetét fogalmazza meg szövegeiben. Mit gondol, mi lehet a reformáció üzenete azok számára, akik messze vannak az egyháztól?

– Aki távol van az egyháztól, nem biztos, hogy távol van Istentől is, „mert őbenne élünk [...] és vagyunk” – mondja Pál az athéniaknak [ApCsel 17,27–28]. Az egzisztencia nyitott vagy zárt állapotából következik, hogy miként érzékeljük Isten jelenlétét. Ő maga is hangélmény, akkor is, ha éppen hallgat. Ilyenkor a csendet halljuk, máskor a szavát vagy csak egy dallamot. Legnagyobb élményem az volt, amikor a Stadtkirche templomterében a zenei kíséret orgona- és szaxofonhangja önálló életre kelt, és improvizatív jazzként jelenítette meg a teremtés hangjait, és dicsérte Istent. Benne voltunk a zenében. Ez a „benne lenni” a mindenkori istenkeresők vágya is, ami bármikor bárkivel megtörténhet.

• HEGEDŰS MÁRK

Az írás a *Reformátusok Lapja* 2017. április 2-i számában jelent meg

Limesen égő

Pilinszky János nyomán

Te győzz le inkább, virradat,
csillámló fényű kis halak
nyomába úgysem érek.
A felszín alvó tükreit
míg ébresztgetik fényeid,
a mély lenn egyre mélyebb.

A foszló álomszéleken
eltűnőben a kinn, a benn,
határon túli lét vagy.
Nem ér utol önkívület,
hisz nincsen semmi kívüled,
ami ébredni célt ad.

Limesen égő őrtüzek
a néma csillagképeket
nem tudják felidézni.
Csak bámulom a múltakat,
míg szívemet egy új lakat
markolja és igézi.

A lázadásom nem kötött
magához mást, csak füstködöt,
szemem azóta marja.
Már semmin sem csodálkozom,
a füsttel úszik el korom,
akarja, nem akarja.

Ne győzz le mégsem, virradat.
Csak hadd mossam meg arcomat
az ébredő tükörben.
Mélyedből, fel, ha bukkanok,
mint hazatérő angyalok,
hadd mondjam, visszajöttem.

Zsoltárhang vízjelekben

A 66. genfi zsoltár dallamára

Élő színekről álmodoztam,
gyerkőc, a papiros felett.
Táncost láttam a szindobozban
beszáradt vízfesték helyett.
Lapomat fény felé emeltem:
áttetsző minta vízjelén
hajó úszott fényes mederben,
nem tudtam, te vagy az, vagy én.

Azóta hány hajóban ültem,
hány új parton várt tévedés?
Hány hálót merítettem úrben,
hány jó szót rejtett feledés?
Porszemnyi léttel szembesültem,
part menti szél szemembe fűjt,
hálóba én magam kerültem,
úgy éreztem, nincs már kiút.

Nem voltál több: az ismeretlen,
kitől reszketni, félni kell.
Nem voltál más: kimondhatatlan,
csendet átütő égi jel.
Régi írások rólad írtak,
rólad regéltek ezt meg azt,
én meg a papírt összegyűrtem,
nem leltem írásban vigaszt.

Ám kinn a parton, elfogottan,
vízjeled rajtam átütött:
papírhajó fölé hajoltam
egyszer, s két élhajtás között
láttam egy másik hajót úszni.
Azóta róla álmodom.
Már bennem úszik, nem hagy futni,
élő mederré változom.

Meghittebb kapcsolatban a verssel

Wittenbergben nyert díjat a Hangraforgó együttes

Nemrég járta be a hazai sajtót a hír, hogy magyar verssel ünneplik a reformációt Wittenbergben. Miklya Zsolt Limesen égő című versét a Hangraforgó együttes zenésítette meg, s nyerte meg vele az Európai Protestáns Egyházak Közössége által kiírt pályázatot. Pár nappal a március 19-i ünnepi istentiszteletről való hazatérésük után, a friss élmények hatása alatt ültünk le beszélgetni az együttes tagjaival. Ők ketten, F. Sipos Bea és Faggyas László a színpadon kívül is társak. Sokszínű zenei és irodalmi műsoraik a legnemesebb értékeket közvetítik, amelyek versként vagy dallamként, de befészkelik magukat a szívekbe.

– Ízlelgetem az együttes különleges nevét, és a napraforgó jut eszembe. De gyanítom: inkább irodalmi utalást kell sejttenünk a név mögött.

Faggyas László: Így van, a *hangraforgó* Radnóti Miklós szóalkotása. 1944. május 10-én írott, *Majális* című verse így kezdődik: „A hangraforgó zeng a fű között...” Ezen ő a tölcseres gramofont értette, azokban a háborús időkben is megvolt ugyanis a fiatalok igénye a szórakozásra. Fogták ezt a szerkezetet, kivitték a szabadba, és piknikeztek, és hallgatták a lemezeket. A szó mint a gramofon magyarítása aztán nem vált közismertté, nekünk azonban nagyon megtetszett, hiszen a költészet és a muzsika a mi legfőbb tevékenységünk.

– S az elmúlt tizenégy évben – 2003 óta létezik az együttes – bevált a név...

F. Sipos Bea: Sokat tettünk azért, hogy megismerjék, megszeressék. De voltunk már hangfaragó, sőt harangforgató is. *[Nevet.]*

– Kezdjük hát az elején: hogyan született a Hangraforgó?

F. S. B.: Addig is zenéltünk, csak külön-külön. Ifjúkorunkban mindketten jártunk Székesfehérvárra, ahol hosszú éveken át rendezték meg a fiatal dalosok találkozóját. A verseneklők között kezdtük a pályafutásunkat. 2003-ban találkoztak az útjaink, és zenei pályánk is együtt folytatódott.

F. L.: Én Bea zenéjét megkedvelve jutottam el a versekig. Mindkettőnk zenei

világát tudjuk ötvözni az együtt muzsikálásban, így nem kellett kompromisszumot kötnünk.

– Kortárs vagy klasszikus? Vagy inkább kortárs és klasszikus?

F. S. B.: Az és az igaz! Nagyon sokféle időszakból válogatunk, és ügyelünk arra, hogy a kortárs költők „hangját” is megkeressük. Volt is ilyen céllal egy fesztivál, amelyet hét éven át működtettünk InternetVers Fesztivál néven. Sok új alkotás született ez idő alatt.

– Ki a közönsége az énekelt verseknek, mely korosztály tagjai a legfogékonnyabbak?

F. L.: Szerencsére bőven van tapasztalatunk, hiszen olyan műsoraik vannak, amelyek több korosztályt is megszólítanak. Járunk óvodákba, s az időkbe korosztály is nagyon befogadó. A tizenévesekben talán az irodalomórák kötelező verselemzése miatt több az ellenérzés a versek iránt. Úgy vélem: kell egy érési folyamat, amíg az ember meghittebb kapcsolatba kerül a verssel. Ekkor jön a mi szerepünk: erősíteni a befogadást! Ha dallammal társsítjuk a sorokat, több érzékszervre tudunk hatni, és dalba öntve jobban tudunk a versnek szolgálni. Az iskolás korosztályt inkább a tananyaghoz kapcsolódó műsoraikkal érjük el.

– Vannak olyan, telitalálatnak mondható megzenésítések, amelyek összeforrnak a verssel: ha egyszer hallottuk,

utána a vers szinte csak azon a dallamon szólal meg a fülünkben. Hogyan zajlik önként az alkotás folyamata?

F. S. B.: Jellemző, hogy a vers nem rögtön „kerül dallamra”. Kíírva napokig hurcoljuk magunkkal, nézegetjük, mondogatjuk, megtaláljuk a versnek azt az egy-egy „hívósort”, amelyik megindítja a dallamot, aztán abból elindul a többi, és formálódik. Az első alkotásfolyamat magányos dolog, utána pedig együtt még sokáig csiszolódik.

– A hangszerek mennyire határozzák meg, hogy milyen dallam kerülhet egy versre – korlátoznak, vagy szabadságot adnak?

F. L.: Szerencsére nagyon sokféle karakterű hangszerünk van. Vannak lantjaink – középkori hangulatot például ezzel lehet teremteni. Mindig az adott vers hangulatát próbáljuk megfogni, sosem akarjuk beszorítani például az időmértékes versformát egy hozzá nem illő, mai, modern kalodába.

– És a hang...?

F. S. B.: Ennek a műfajnak ez a korlátja. Hogy tudniillik magunk vagyunk az előadók. A mi hangfekvésünkre, a mi „kezünkre” írjuk a dalokat.

– Az átlagos zenei képzettségű hallgatóság is együtt éneklő majd az előadóval?

F. S. B.: A hangunkat mindig képezzük, de jó, ha természetesnek találják a hallgatóink. Hiszem, akkor járunk jó úton, ha sok olyan dalunk van, amelyet hallgatni és tovább énekelni is egyszerű. Legfrissebb visszajelzésünk: Ausztráliában egy magyar közösségben a Weöres Sándor-dalainkat tanulják.

– Díjnyertes daluk Miklya Zsolt versére készült. Mikorra nyúlik vissza az ismeretségük?

F. L.: Bea említette a hét évig szervezett InternetVers Fesztivált: Zsolt oda több alkalommal is küldött nagyon jó verseket. A személyes kapcsolat egy-két évvel ezelőtt kezdődött, amikor alkotótáborokat

FOTÓ: NEMES ZOLTÁN „METTOR”

szerveztünk. Miklya Zsolt a tábor programjaiban is segített nekünk, ekkortól zenesítettük meg mi is a verseit. A kapcsolat hamarosan baráti alakult. Elindult *A reformáció 500. évfordulójára készülődve* című szövegírói pályázaton, és három verse is az első helyen végzett. Szólt, hogy dalok is küldhetők – mindezt öt nappal a határidő előtt tudtuk meg! Egy-egy dalt készítettünk a verseire.

F. S. B.: Az alkotás lázában égve még arra sem volt időnk, hogy felvegyük a dalokat, így csak kottaként küldtük be. Ezután eltelt némi idő, majd jött a hír, hogy a *Limesen égő* című versére írt dalunk a kategória első helyezette lett. Azért is nagy öröm volt ez, mert megvalósult az, hogy nemcsak a személyesen interpretált dal állja meg a helyét, hanem a kottaként lejegyzett dallam is elő tud bújni, élni kezd, akkor is, ha nem magyar anyanyelvű emberek találkoznak vele. Amíg nézegettük a verset, azt képzeltük el: szép himnikusnak, könnyen átvehetőnek, énekelhetőnek kell lennie. De ez a vers egy dialogikus, tépelődő, belső vívódással teli mű, s tegyük hozzá: egy Pilinszky-versre reflektál! Ezért másmilyen, „intimebb” dallamot igényelt.

– Miután értesültek az eredményről, indultak is Wittenbergbe?

F. S. B.: Nem egészen, 2015 őszén zajlott ugyanis az eredményhirdetés, majd

csak idén március 19-én került sor a díjátadóra és az ünnepi istentiszteletre, ahol előadtuk a dalt. Természetesen a jubileumi évre vártak a szervezők.

– Milyen élményeket szereztek a „reformáció fővárosában”, Luther Márton Wittenbergjében?

F. S. B.: Csodálatos atmoszférájú kisváros, a templom is gyönyörű! Ilyen falak között az ember is szebben énekel... Annak ellenére, hogy a gyülekezet nem értette a magyar szöveget, azt éreztük: meg tudott szólalni a vers. Nagyon nagy élmény volt!

F. L.: Magyar költők magyar verseit csak az anyanyelvi hallgatók értik. De ha zeneként tud megszólalni, akkor azokhoz is eljut, akik nem értik a szöveget. Jó visszajelzés volt, hogy többen mondták nekünk: „Nagyon szép volt a zene.” Jó volt énekelni ezt a dalt ott. Maga a város egyébként óriási készülődésben van.

– Furcsa volt, hogy a templomban nem tapsolnak önöknek?

F. S. B.: Más persze egy koncert jellegű előadás, de máskor is szoktunk templomban énekelni, ezúttal a vasárnapi istentisztelet részeként adtuk elő a dalt. Felemelő volt. Előző este díszvacsorán ismerkedhettek meg a résztvevők egymással és a zsűri tagjaival. Ott mutattuk be először Miklya Zsolt versét, és megtanul-

tuk egymás dalait is. Ekkor adták át az oklevelet is.

– Gyakran énekelik a vallásos költészet remekait. Milyen az istenes versekhez való kötődésük?

F. S. B.: Sok éneket szólaltatunk meg a régi korokból, Tinódi Lantos Sebestyéntől kezdve. Nagyon szeretjük az énekek üzenetét és dallamvilágát, s mint kulturális értékközvetítők felekezeti hovatartozás nélkül adjuk elő az Istenhez fordulás költeményeit. A Szent István-, Szent László-énekek is ezt a lelkeséget, az Isten felé fordulást fogalmazzák meg, de szép protestáns énekek is részei a repertoárunknak.

– Milyen motivációt jelent ez a siker a pályájukon?

F. L.: Minden alkotó embernek fontos, hogy még ereje teljében elismerést kapjon. Az utóbbi években szép eredményeink voltak. Az a fajta megerősítés, hogy a zenénk mások számára is – igazán értő fülek számára, mint ez a zsűri is, amelyben kar nagyk voltak – értéket képvisel, nagyon nagyon jólesik.

– Evangélikus közösségeink meghívhatják önöket?

F. L.: Igen, nagy örömmel megyünk! Sok más éneket is szívesen társítunk a műsorunkhoz, például a Reményik-versekre írt dalainkat is elvisszük.

● STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

„...változások meg értelmek megújulásával...”

(Róm 12,2)

**2017. június 1., csütörtök
15-21 óra**

IGEHIRDETÉS:
STEINBACH JÓZSEF
REFORMÁTUS
PÜSPÖK

DICSŐÍTŐK:

**MEÖT-tagegyházak
(baptista, evangélikus,
methodista, pünkösdi,
református)
zenei csapatai
és katolikus
közreműködők.**

**PÜNKÖSDI ZENÉS
VIGÍLIA**

A MEÖT-KÁPOLNÁBAN ÉS AZ UDVARON

BUDAPEST XI. KER., MAGYAR TUDÓSOK KRT. 3.

AZ IGEHIRDETÉS KEZDETE: 18 ÓRA

Máig ható lendület

Kincsek a Nemzeti Múzeum reformációi kiállításán

Ige-idők – A reformáció 500 éve címmel nagyszabású kiállítás nyílt április 26-án a Nemzeti Múzeumban. A reformációi emlékévé egyik legjelentősebb eseménye a Reformáció 500 Emlékbizottság, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Országos Széchényi Könyvtár támogatásával, magyarországi és határon túli múzeumok, gyűjtemények és egyházközségek példamutató összefogásával született meg. Öt teremben mintegy négyszáz tárgy – közöttük több páratlan kincs – vezeti végig a látogatót a hitújítás fél évezredes történetén.

„Mindaz, amit reformáción értünk, nem a wittenbergi vártemplomnál kezdődött” – mondja Zászkaliczky Zsuzsanna, az Evangélikus Országos Gyűjtemény munkatársa, a kiállítás egyik kurátora. Szándékuk szerint a kor lelkületét, a késő középkor emberének egzisztenciális kérdéseit, az egyház állapotát szerették volna bemutatni, valamint azt a szellemi mozgalmat, amelynek gyors társadalmi következményei voltak. Így a magyarországi reformáció tárgyai, kiadványai, a protestáns egyházak korai időszakából származó liturgikus tárgyak – melyeken már láthatjuk, hogyan definiálják magukat ezek a gyülekezetek – is helyet kaptak a nyolcszáz négyzetméteres kiállítóterben. Ugyanakkor fontos szempont volt, hogy a reformáció – kultúrára, gazdaságra, társadalomra tett – hatásait is be tudják mutatni. ►

Az *Ige-idők* című tárlat a reformáció első évszázadát próbálja felölelni, természetesen közép-európai kitekintéssel, Kárpát-medencei fókusszal, egészen addig, ameddig kimondták és leírták a neveket: evangélikus egyház, református egyház. (Fontos tudni, hogy az evangélikus egyház szervezetének alapjait Magyarországon az 1610-es zsolnai zsinaton tették le.)

Mindenkihez szól

Már az elején feltűnhet a látogatónak, hogy nem csak egyházakhoz kötődőkhöz szól a kiállítás. Egyértelmű és könnyen értelmezhető szövegek futnak a falakon, amelyekből bárki számára világossá válhatnak a reformáció folyamatai. Ugyanakkor a kurátorok gondoltak azokra is, akik jól ismerik ezt a korszakot vagy a későbbi századok kultúrtörténetét.

A tárlat öt terméből az elsőbe belépve a reformációhoz vezető útról kaphatunk képet csodálatos műalkotások révén, egyúttal megismerhetjük a középkori hívő embert, megtudhatjuk, hogy életének és gondolkodásának középpontjában az üdvösség állt. Nem véletlen, hogy egy hatalmas *Utolsó ítélet* fogadja a látogatót. Az ismert német festő, Stephan Lochner műve – kicsit eltávolítva, szürkeárnyalatos – nyomatként látható, míg körülötte a magyar középkor művészetének apokaliptikus alkotásai jelennek meg.

Az első terem különlegességei még a 15. századi, egészen apró, fametszetes német szentképek. A magánáhítatra készült nyomtatványok illusztrálják a személyes vallásosság erősítésének igényét; azzal a céllal készültek, hogy a templomi képek „hazavihetők legyenek”, hogy a híveknek a képek által is mélyülhessen a személyes kapcsolatuk Jézussal.

Az első térben látható még az üdvösségért folytatott mindennapi küzdelem egyik kiemelkedő szimbólumának, a római Szent Péter-bazilikának a metszete – a római székesegyház építésekor ugyanis minden korábbinál nagyobb pénzgyűjtés kezdődött, tömegével árusították jó pénzért a purgatóriumban való szenvedés rövidítését ígérő búcsúcédulákat, s a pápa a bevételekből az építkezést finanszírozta.

Anyanyelviség és Biblia a központban

A második teremben találkozhatunk először Luther Márton és Kálvin János alakjával. Itt ismerkedhetünk meg a két reformátor életútjával.

Egyedül az Írás, Egyedül Krisztus, Egyedül a hit, Egyedül a kegyelem – a második helyiség Luther „solái” köré rendeződik. A sola Scriptura mellé kerültek a Bibliák, egyebek mellett egy Luther-Biblia, de

ebben a tárlóban látható a vizsolyi Biblia egyik eredeti példánya is.

A Magyarországon, az Evangélikus Országos Múzeumban őrzött Luther-végrendeletért cserébe különleges tárgyat kapott kölcsön egyházunk Németországból: a wittenbergi magyar diákok zászlaját. A Magyarországon most először kiállított 17. századi textilen jól látható a magyar címer. Kiemelkedően fontos még a teremben Dévai Bíró Mátyás Tízparancsolat- és Miatyánkmagyarázata, illetve Bornemisza Péter magyar nyelvű igehirdetés-kötete.

Egészen különleges érzés az evangélikus prédikátorok több száz éves személyes könyveit látni, miközben a tárlaton megjelenik a modern technika is. Egy digitális alkalmazás segítségével Hans Kemmer *Törvény és evangélium* című, részletgazdag festményének különböző elemeit lehet szórakozva (!) megismerni.

„Öre a parancsok mindkét táblájának”

Ez az idézet a harmadik terembe érve olvasható, s arra utal, hogy a reformációt követő, protestáns vezetők az isteni és az emberi törvényeket egyaránt szem előtt tartották. Ebben a kiállítóteremben esik szó – Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György fejedelmek és Thurzó György nádor szemé-

lyén keresztül – a reformáció és a politikum összefüggéséről. Az ország sorsát jobbítani igyekvők felekezeti és politikai ellentéteik ellenére szóba álltak, vitatkoztak egymással – nem lehet eléggé hangsúlyozni, milyen fontos volt ez a 16. századi reformáció és a magyarországi felekezeti kultúra hosszú távú megmaradásának szempontjából.

Bethlen Gábor bekapcsolódása a harmincéves háborúba a magyar politikai publicisztikát nemzetközi terepre kényszerítette, a protestáns főrendiség és az erdélyi fejedelmek mecénási tevékenységének köszönhetően pedig a politikai irodalom új műfajokkal jelentkezett. Ezek ekkor elsősorban kortárs európai politikaelméleti munkák fordításai voltak, amelyek a politikát már a saját szabályai szerint értelmezték. Más munkák ugyanakkor továbbra is a politika számára irányadó bibliai alapelveket hangsúlyozták, ugyancsak az európai trendeknek megfelelően.

A 17. század újat hozott abban is, hogy az egyházzól, az ország sorsáról és jövőjéről nyilvánosan és nyomtatásban folytatott vitákban a magára találó katolikus egyház is részt vett. A század politikai kultúrája és közléte a korábbihoz képest emelkedettebb szinten zajlott, s már többnyire magyar nyelven, vagyis a magyarországi művelődés virágzásához általában is jelentősen hozzájárult.

Kitáru a világ

A negyedik teremben a reformáció európai kultúrára tett hatásáról kapunk képet. Szó esik oktatásról, tudományról, családról, az életfordulókhoz kapcsolódó hagyományokról, a közös éneklésről, és ebben a teremben olvashatunk arról is, hogy a reformáció korában mennyire megváltozott például – részben a naptárreformnak köszönhetően – az időhöz való viszony...

Az egyik legkülönlegesebb, sokrekeszes tárló a reformáció magyar irodalomra és nyelvre gyakorolt hatását szemlélteti. Magyar költőktől, íróktól származó idézeteket, az alkotókhoz kapcsolódó személyes tárgyakat (kéziratokat, imakönyveket, használati eszközöket) láthatunk itt: például Mészöly Miklós hagyatékából származó, kézzel készült fakeresztet vagy egy ezüstpohárkát, amelyet Ady Endre a keresztlányának szánt. „Mindenesetre nagy ajándék, hogy a megreformált hitűeknek nem kell hinniük azokban a dolgokban, amelyek szemben állnak a józan ésszel, csak azokban, amelyek meghaladják a józan ész” – olvasható a kereszt mellett az idézet Mészölytől.

FOTO: ROSTA JÓZSEF (MAGYAR NEMZETI MÚZEUM)

Páskándi Géza *Vendégség* című drámájából pedig az alábbi megkapó gondolatot választották a kurátorok: „Ha e világon csupán egyetlen embernek kellene az egy Isten, már akkor is megérné, hogy hirdessem őt.” De Móricz Zsigmond Erdély-trilógiájából is fontos útravalót kapunk: „Nem mindig lehet megtenni, amit kell, de mindig meg kell tenni, amit lehet.” A magyar irodalom színe-java megjelenik, olvashatunk idézeteket Karinythy Frigyesztől, Ady Endrétől, Babits Mihálytól éppúgy, mint Nádas Péterről, Esterházy Pétertől vagy Szilasi Lászlótól.

Az irodalmi kapcsolatokat és hatásokat érzékeltető tárló mellett látható Huszár Gál énekeskönyve, amelynek ez az egyetlen példánya létezik.

„Ragyogj”

„Az ötödik térben a látogató egyéni felfedezéseket tehet azzal kapcsolatban, hogy az élet különböző területein – gazdaság,

természet- és társadalomtudomány, politika, művészetek – hogyan lehet tetten érni a neves protestáns emberek működését, akik protestánsként nyilvánultak meg a maguk területén” – árulta el Zászkaliczky Zsuzsanna. Mindez Luther Mártonnak a hivatással kapcsolatos újító gondolataival van összefüggésben – tette hozzá. Luther a földi munkavégzést az Isten által szentesített értékek körébe emelte, megreformálva ezzel a munkával kapcsolatos felfogást is; azáltal, hogy hozzákapcsolta a szolgálat aspektusát, új tartalommal töltötte meg a munka fogalmát. Mivel minden munka megkövetel bizonyos mértékű önfeláldozást, példaképként ott állhat előttünk Krisztus, aki önmagát áldozta fel másokért.

Az utolsó teremben szabadon szárnyalhatnak gondolataink, és megérkezhetünk a mába. Filmen nézhetünk meg egy mostani konfirmációt, de láthatjuk például Bibó István szalagos magnóját, amelyre utolsó írásait mondta fel, vagy Szabó Magda írógépét, melyen regényeit írta. ►

A sok-sok személyes tárgy nem közvetlenül a reformációhoz köthető, mégis úgy érezhetjük, fontos szerepük van abban, hogy protestáns tulajdonosuk hogyan és min dolgozott.

Az utolsó tér és talán a kiállítás egyik legszembetűnőbb tárgya Benczúr Emese *Ragyogj!* című, kortárs neokonceptuális műalkotása. A nyolcvankilónyi, fémlánckokból összeállt műtárgyon csak egy bizonyos szögből olvasható el egy szó, amely talán üzenetként is értelmezhető a protestáns egyházak híveinek.

A kurátorok arra is gondoltak, hogy a kiállítás zárásaként a látogató kisebb ajándékot kapjon. Egy protestáns arcképcsarnok, egy gyülekezeti önarcképekkel illusztrált térkép mellett a harmadik technikai látványosság egy *Igeképző*. Ez – Varga Gyöngyi és Bácskai Károly evangélikus teológiai tanárok válogatásának köszönhetően – a látogató hangulatához szabva ad egy bibliai igét útravalóul.

Az *Ige-idők* című tárlatot talán nem is lehet egyszerre befogadni, annyira gazdag az anyaga, érdemes többször visszalátogatni a novemberig nyitva tartó kiállításra.

● KÉZDI BEÁTA

Az igen gazdag tárgyi anyagot felvonultató kiállítás létrejöttén nyolc kurátor dolgozott:

- DR. KISS ERIKA (Magyar Nemzeti Múzeum)
- DR. GÁBORJÁNI SZABÓ BOTOND (Debreceni Református Kollégium Múzeuma)
- DR. FOGARASI ZSUZSA (Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Múzeuma, Kecskemét)
- DR. HARMATI BÉLA LÁSZLÓ (Evangélikus Országos Múzeum)
- DR. KERTÉSZ BOTOND (Evangélikus Országos Múzeum)
- ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA (Evangélikus Országos Gyűjtemény)
- ZÁSZKALICZKY MÁRTON (MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézete)
- DR. HELTAI JÁNOS (Országos Széchényi Könyvtár)

MIT TEHET ÖN...

...hogyan kevesebb gyermek szenvedjen égéssérülést?
 ...hogyan a nálunk lábadozó égéssérült gyermekek jobban gyógyuljanak?

Tudta Ön, hogy **évente 1500 gyermek** szenved, kizárólag szakkórházban gyógyítható, súlyos égéssérülést?

A **Bethesda Gyermekkórházban** 15 éve működik az Égéssérült Gyermekeket Ellátó Országos Központ. Itt látjuk el az ország minden tájáról hozzánk érkező súlyos, égési sérült gyermekeket. Egy ilyen balesetből gyakran hosszú és megterhelő a lábadozás. Ez az időszak mind a gyermekektől, mind a doktoroktól és szakemberektől kitartó és türelmes munkát igényel.

Hogy ne történjen meg a baj: folyamatos prevenció előadások.

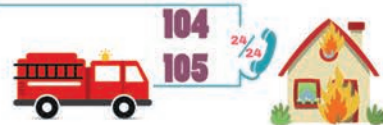

Évszaktól függetlenül a tűz- és égéssérülési helyzeteket kellő odafigyeléssel kell kezelni. Kórházunk egy felkészült szakemberekből álló csapata iskolai tanórákon hívja fel a figyelmet az égéssérülésekre. Szintén ők azok, akik egy hosszadalmas kórházi gyógyulási folyamat után a gyermekek visszatérését segítik az eredeti szociális környezetükbe.

Dizájn: freepik.com

Ha már megtörtént a baj: felkészült orvosok és szakemberek.

Súlyos baleset esetén az égéssérült gyermekek mind testi, mind lelki gyógyítása és rehabilitációja akár évekig is eltarthat. A kórházi tartózkodás idejére a Bethesda-ban gyógyuló gyermekek rászoruló és távolról érkező szüleinek az Alapítvány az Anyák Házában nyújt térítésmentesen szállást. Így a beteg gyermekek gyógyulása is gyorsabb lehet.

AJÁNlja FEL ADÓJA 1%-ÁT!

A felajánlott 1%-okból jelentős mértékben tudjuk javítani a gyógyítás körülményeit, valamint a prevenció munkáinak sikerességét.

BETHESDA KÓRHÁZ ALAPÍTVÁNY
ADÓSZÁM: 180 425 39-1-42

András – kereszt

Amerikai–magyar misszionárius török börtönben

„Hat hónap telt el, mióta egy amerikai lelkipásztort török börtönbe vetettek, konkrét vádak nélkül. Andrew Brunson október 7-én tartóztatták le a török hatóságok, a tavaly elvetélt katonai puccskísérletet követő retorziós intézkedések során. Családja most azért harcol, hogy kiszabadítsa őt” – az amerikai Fox News televíziós csatorna szerkesztő-műsorvezetője konferálta fel ezekkel a mondatokkal az amerikai–magyar kettős állampolgárságú misszionárius börtönbe zárásával kapcsolatos tudósítást. Napra pontosan Andrew Brunson letartóztatása után hat hónappal.

Múlt év decemberében az-
zal keresett meg néhány keresztyén ismerősöm, hogy elmennék-e az egyik belvárosi templomba, ahol egy bajba jutott rokonuk miatt szerveztek ökumenikus imalkalmat. „Mi az imatéma, és kivel esett meg a baj?” – érdeklődtem. Dr. Kovács Gézáné Szegedi Ildikó korábban a Magyarországi Baptista Egyház Nőszövetségének volt évekig az elnöke. Ő számolt be arról, hogy az unokahúga férjéről van szó. Emlékeztem rá, hogy az unokahúggal, Nórival – öt évvel ezelőtt – én magam is készítettem interjút.

Időutazás

2012-ben megemlékezést tartottak a *Békehírnök* baptista lap alapító főszerkesztője, az 1934-ben elhunyt Csopják Attila halálának hetvennyolcadik évfordulóján. A budapesti ünnepségen találkoztam a hajdan főállásban minisztériumi tisztviselőként dolgozó, gyülekezetét külön javalmazás nélkül szolgáló lelkész leszármazottaival, közöttük az egyik dédunokával, az említett Nórival. Ő ekkor már Törökországban élt misszionárius férjével, Andrással, vagyis – az Egyesült Államokban született – Andrew Brunsonnal.

Az Izmirben tevékenykedő háromgyermekes asszony hálás szívvel emlegette felmenőit. „Ahogy múlnak az évek – mondta akkor Nóri –, nekem még többet jelent a Csopják családhoz való tartozás, és örülök, hogy itt, Budapesten Jacqueline lányom és a nagyobbik fiam, Jordan is hallhatta a családi történeteket. Hiszem, hogy az elhangzott gondolatok és imák rájuk is hatással lesznek majd.”

Erre az interjúra visszaemlékezve döbbenem rá, hogy mennyire aktuálissá váltak Nóri öt évvel ezelőtti megfogalmazott mondatai. ►

Börtön – zárva

Férjével együtt ugyanis az elmúlt év októberében Nórit is letartóztatták, tizenkilenc napot neki is börtönben kellett töltenie, s csupán legkisebb gyermekének betegsége miatt engedték ki. Azóta egy héten csak egyszer láthatja a férjét. Kizárólag üvegfalon keresztül beszélhet vele – és csak törökül. Andrew egy szűk zárkában nyolc muszlim bűnözővel együtt tengeti napjait. Evangéliumi könyveket nem olvashat.

A Brunson házaspár Törökországba érkezése után néhány évet Isztambulban töltött, immár több mint húsz éve pedig Izmirben szolgál. A házaspár és a három gyermekük amerikai–magyar állampolgárok.

A tavaly decemberi imaalkalmat a Timóteus Társaság akkori magyarországi igazgatója vezette. Grész Gábor megdöbentő információkat osztott meg a közössel. Például azt, hogy az Andrew Brunson elleni vádiratot még senki sem látta. Se a családtagok, se az ügyvéd. A budapesti alkalmon jelen lévő unokatestvérek egyike elmondta: Izmirben egy közel hatvan tagot számláló keresztyén gyülekezet maradt lelkipásztor nélkül. Ők folya-

matosan böjtölnek, és böjtjükhez egyre több országban csatlakoznak.

Természetesen számos európai keresztyén szervezet írt már tiltakozó levelet a török nagykövetségeknek, az Amerikai Egyesült Államok nagykövete pedig személyesen utazott Ankarából Izmirbe, de még csak nem is fogadták őt a hivatalos szervek. A család ügyvédje sem mehetett be Andrew-hoz a börtönbe.

Lappangási idő húsz év

Az Amerikai Egyesült Államokban eddig már hetvennyolc szenátor küldött petíciót Andrew szabadon bocsátásáért. A már említett televíziós csatorna hírül adta: James Lankford republikánus szenátor szerint a török hatóságok azzal vádolják a lelkészt, hogy segített kurd menekülteknek, illetve részt vett egy olyan konferencián, amelyet a törökök egyik ellensége szponzorált. A szenátor, aki továbbra is fáradozik azon, hogy előmozdítsa Brunson szabadon bocsátását, a *Fox News*nak nyilatkozva határozottan kijelentette, hogy a vádak minden alapot nélkülülnek, ugyanakkor nagyon veszélyes precedenst teremtenek.

James Lankford – egyebek mellett – így fogalmazott: „Felettebb különös, hogy egy olyan amerikai keresztyén lelkészt találtak meg, aki több mint húsz éve dolgozik Törökországban misszionáriusként. Őt és családját elfogadták a törökök abban a kulturális közegben, ahol tevékenykedett, és a család részt vett az ottani kulturális és társadalmi életben. Nagyon furcsa, hogy pont őt vették elő mint a terroristák elleni nyomozás egyik gyanúsítottját, úgy, hogy hat hónap elteltével sincs konkrét vádirat ellene.”

A televíziós riporter megszólaltatta a Brunson család lányát, Jacqueline-t is, aki Észak-Karolinában jár iskolába. Ő elmondta, hogy a család nagyon szeretné az édesapja ügyét eljuttatni Trump elnökhöz.

Miért imádkozni?

Az érintett budapesti rokonok közül a rangidős Kovács Géza történész, nyugalmazott teológiai professzort is megkértem, mondja el, miképpen értékeli az ügyet. (Géza bácsi évekig dolgozott Nóri édesapjával, Steiner Józseffel a Trans World Radio magyar adásában is.) Szerinte a tudatos iszlám hódítás következménye az, ami most történik. A fájdalmasabb magyarázat az, hogy a keresztyénység elvesztette az identitását Európában. Nincs ereje, de küldetésstudata és evangéliumi hatalma sem, hogy megvédje híveit és hívei hazáját. Ezzel együtt vad, liberális erkölcstelenség lett úrrá földrészünkön, melynek óhatatlan következménye a nemzetpusztulás. Az idős lelkésznek az a véleménye, hogy miközben Európa liberális vezetői az iszlámisták beengedésével akarják pótolni a munkaerőhiányt, arra nem gondolnak, hogy az ide érkezők megmaradnak a hitük mellett, és meghódítják a földrészünket – ha egyelőre még nem is területileg. Sajnos Andrew esete is bizonyítja, milyen kultúra az, ahol vádirat nélkül fogva tarthatnak egy negyedszázada náluk szolgáló misszionáriust.

– Miért imádkozik, Géza bácsi? – kérdeztem a kilencvenkettedik életévében járó professzort.

– Legyen meg Isten akarata. Ez a legfontosabb. Az lehet, hogy Andrew áldozattá válik, de az is megtörténhet, hogy hitbéli kitartása az iszlámista embereket viszi közel a megváltó Krisztushoz. Persze mi annak örülnénk a legjobban, ha kiszabadulna a fogságból! Milyen jó lenne, ha Andrew, valamint szűkebb és bővebb családját elvihetné minél messzebbre a hírét

az Úr szabadító kegyelmének! Meg annak, hogy a gyaurnak mondott keresztyén Isten Szentlelke által kiállta a próbát!

Jelenések

Géza bácsi gondolatai békességet és reményt sugároztak; Andrew és Nóri esetével kapcsolatban több hozzátartozó is egy bibliai szakaszt emlegetett. Befejezésül idézzük most mi is a *Jelenések könyvéből* a szmirnai gyülekezetnek írt levelet (Jel 2,8–11).

„A szmirnai gyülekezet angyalának írd meg: ezt mondja az első és az utolsó, aki halott volt, és életre kelt: Tudok nyomorúságról és szegénységről, pedig gazdag vagy, és azok káromlásáról, akik zsidóknak mondják magukat, pedig nem azok, hanem a Sátán zsinagógája. Ne félj attól, amit el fogsz szenvedni. Íme, az ördög börtönbe fog vetni közületek némelyeket, hogy próbát álljatok ki, és nyomorúságotok lesz tíz napig. Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját. Akinek van füle, hallja meg, amit a Lélek mond a gyülekezeteknek! Aki győz, annak nem árt a második halál.”

A Biblia kijelentése kézzelfogható valósággá vált. Az egykor népes szmirnai gyülekezet Szentírásban is megörökített nevét már csak akkor írjuk – magyarul – így,

ha történelmében az oszmánok bejövetele előtti időszakra utalunk. A város eltörökösödött neve hivatalosan: Izmir.

● NAGY IMRE

Amerikai fiatalok tüntetnek Andrew Brunson (fenti képünkön) szabadon bocsátásáért

Mozgásteret kínáltak, és én nem mondtam nemet

Kötőszó-interjú Lehel Lászlóval

Április 29-én terjedelmes cikk jelent meg a Magyar Nemzetben, amely részletesen feltárja Lehel Lászlónak, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet elnöki-igazgatójának, evangélikus lelkésznek a titkosszolgálati múltját: „Filozófus” fedőnéven az állambiztonság beszervezett ügynöke volt. Lehel László mindeddig nem reagált a vele szemben megfogalmazott vádakra. Az alábbi interjúban a Kötőszó evangélikus közéleti blog kérdéseire válaszol.

– Miért várt öt napot azzal, hogy reagáljon az önt ért vádakra, és miért éppen az evangélikus sajtóban áll a nyilvánosság elé?

– Nekem az evangélikus közösség az otthonom, közöttük nőttem fel, itt kaptam feladatot, evangélikus lelkész vagyok, idetartozom. Egyébként pedig tudatosan nem akartam pár perces interjúkat adni egy olyan témáról, amely mélyen érinti az egyházat, a segélyszervezetet és persze engem. Az elmúlt öt napban némileg csitulnak a kezdeti indulatok, és arra is volt idő, hogy részletesen át tudjam beszélni ezt a történetet a munkatársaimmal. Tartoztam nekik ennyivel.

– Ezek szerint ők már mindent tudnak.

– Igen, őszintén és részletesen elmondtam nekik mindent, hiszen felelős vagyok egy több mint háromszáz fős közösségért. Visszaléptem a pozícióból, és tisztában vagyok azzal is, hogy választ kell adnom a most felvetődő kérdésekre. Az Ökumenikus Segélyszervezet (MÖS) az elmúlt évtizedekben sokat tett le az asztalra, tiszteletre

méltó emberek sokasága segítette és segíti most is a munkánkat. Mindez olyan érték, amit sem kockára tenni, sem pedig veszni hagyni nem szabad. Úgy gondolom, ebben a helyzetben egy pillanatig nem volt kérdés, hogy vállalom a nyilvánosságot, de az sem, hogy a saját közösségem lesz az első.

– Emlékszik még, hogy mivel kereste meg az állambiztonság? Mit ajánlottak?

– Baráti jellegű beszélgetést kezdeményeztek, mert állításuk szerint felfigyeltek arra az aktív és értékes munkára, amit a rám bízott evangélikus gyülekezetben végeztem. Arra kértek, hogy támogassam a Belügyminisztérium munkáját. Azt mondták, azzal a feladattal bízták meg őket, hogy segítsék az állam és az egyházak együttműködését. És az is szóba került, hogy a munkámmal elősegíthetem, hogy külföldön pozitívan ítéljék meg azt az erőfeszítést, amit a magyar állam az egyházakkal való viszony rendezésére fordít.

– Nem kételkedett? Elhitte, hogy csak a Dunaharasztiiban végzett munkájára figyeltek fel?

– Nekem ezt mondták. Egyébként lelkészként rengeteg nehézséggel szembesültem. A gyülekezet alig-alig működött, ezért tudatos kereséssel, szervezéssel kellett megszólítanom a híveket. Címelistát készítettem, leveleket írtam, hívogattam őket, s ezt követően be is hívtak az Állami Egyháziügyi Hivatalba (ÁEH), és kérdőre vontak, hogy miért írogatok leveleket a híveknek, miért akarok új templomot építeni. Arra intettek, hogy nem kellene ennyit nyüzögögni, legyen elég annyi hívó, amennyi vasárnaponként elmegy a gyülekezetbe.

– Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) fellelhető iratok szerint önt 1983-ban szervezték be. Aki ebben az országban felnőttként, pláne egyházban élt, annak ekkor tudnia kellett, hogy az állambiztonság III/III. részlegének egyháziügyekkel foglalkozó munkatársai nem azzal foglalkoznak, hogy harmonikus együttműködést alakítsanak ki az állam és az egyházak között. Miként a kommunista blokk többi országában, itt is módszeresen üldözték az egyházakat, papokat vegzáltak, ifjúsági szervezeteket figyeltek meg és bomlasztottak. Erre nem gondolt az első, baráti hangulatú beszélgetés alatt?

– Akik engem megkerestek, azok az ÁEH munkatársainál lényegesen felvilágosultabb, korszerűbb gondolkodású emberek voltak. Nem arra kértek, hogy hanyagoljam el az ifjúsággal kapcsolatos lelkesítő munkámat, éppen ellenkezőleg.

– Szinte elképzelhetetlen, hogy a nyolcvanas évek Kádár-rendszerében élve nem ötlött fel önben, hogy azért kéri erre, hogy információkat szerezzenek. Tudta ön pontosan, hogy mire vállalkozik?

– Mai eszemmel visszagondolva, azt kell mondanom, hogy nem tudtam. Ez

FOTÓ: FEKETE DÁVID / MÓ5

csak jóval később tudatosult bennem, akkor pedig igyekeztem eltávolodni az állambiztonsági szolgálattól.

– A *Magyar Nemzetben* megjelent cikk azt állítja, hogy hazafias, eszmei, politikai meggyőződésére apellálva szervezték be, vagyis nem kellett önt kényszeríteni arra, hogy aktív ügynöki tevékenységgel szolgálja a kommunista rendszert. „A szocialista rendszerrel szemben lojális, a hálózat munkát szívesen vállalta” – idézi a cikk írója az ÁBTL-ben található iratokat. Igaz ez?

– Nem. Aki szívesen csinált ilyesmit, az megtalálta a módját. Jelentkezett a pártba, a Munkásárségbe vagy a belügyhöz. Én az ÁEH által a gyülekezeti munkámmal kapcsolatban feltett kérdéseket nyomásyakorlásként éltem meg, és abban bíztam, hogy enyhülni fog ez a nyomás, ha együttműködöm a titkosszolgálattal.

– Mindez 1983-ban történt, és az ÁBTL-ben fellelhető iratok szerint önt 1988 decemberéig aktív ügynökként tartották nyilván. Ebben az időszakban a beszervezettek többsége valamiféle előny reményében vállalta az együttműködést. A nyolcvanas évek közepétől már egyértelműen érezhető volt

a rendszer erjedése, és aki visszautasította az állambiztonság megkeresését, az közel sem vállalt akkora kockázatot, mint azok, akik a hatvanas vagy pláne az ötvenes években tették ezt meg. Akkoriban életveszélyes fenyegetések hangzottak el, ellehetetlenítették az ellentmondók gyermekeinek életlehetőségeit. Ön 1983-ban legfeljebb azzal a kockázattal számolhatott, hogy nehezebb lesz a gyülekezetszervezési munkája. Miért azt az utat választotta, hogy szolgálja a kommunista rendszert?

– Az állambiztonsággal való kapcsolatom jelentős része az egyházak nemzetközi tevékenységét érintette. Többször jártam külföldön, több országban voltak egyházi kapcsolataim. 1984-ben Budapesten tartotta nagygyűlését a Lutheránus Világszövetség, leginkább ez a vonal érdekelte őket. Abban kérték a közreműködésemet, hogy a világeseménnyel kapcsolatban Magyarországról pozitív kép alakuljon ki külföldön. Én azt éreztem, hogy lehetőségek nyílnak előttem, bátrabban végezhetem a lelkesi munkámat, ez a kapcsolat a korábbinál nagyobb szabadságot biztosított nekem ezen a területen. Nem vegzált az ÁEH, hagytak dolgozni, és ezt a moz-

gásteret igyekeztem kihasználni a gyülekezeti munkámban. Ezért nem mondtam nemet a megkeresésre.

– De azt tudnia kellett, hogy ennek a viszonylagos szabadságnak súlyos ára van, az ügynöktől munkát várnak, jelentenie kell. Ráadásul a 6-os katon tanúsága szerint önt „titkos megbízott” státuszban foglalkoztatták, ami titkosszolgálati közép-kádernek számított, vagyis több volt egyszerű, beszervezett ügynöknél. Tudta ezt, amikor aláírta a beszerzési nyilatkozatát?

– Egyetlen iratot kellett aláírnom, ami- ben az állt, hogy az egyház érdekét szolgáló ügyekben folytatok konzultációkat a kapcsolattartóimmal. Fogalmam nincs arról, hogy ezt követően milyen iratokat készített az állambiztonság rólam, illetve azt sem tudom, hogy milyen kádernek soroltak be.

– Hihető volt az, hogy a kádári állambiztonság ügynökei az egyház javát akarják?!

– Akkor nyilván igen. Ezt utólag nem tudom mással magyarázni, mint azzal, hogy a velem kapcsolatba lépő emberek egészen mások voltak, mint azok, akiket az ÁEH-ban megismertem. Úgy éreztem, megértik azt, hogy a gyülekezetnek, az egyháznak nagyobb mozgástérre van szüksége. Ma már úgy gondolom, hogy ott és akkor ezt a viszonyt rosszul ítélt meg.

– Nyilván nem csak az LVSZ 1984-es budapesti kongresszusa idején kellett jelentenie. Mit vártak el egy titkos megbízottól? Mit vártak el öntől?

– Időről időre két ember keresett fel rendszeresen. Előfordult, hogy nyíltan eljöttek a dunaharaszti lelkesi hivatalba, és ott beszélgettünk.

– Írásban jelentett? Ez azért is fontos körülmény, mert a *Magyar Nemzet* cikke szerint az ÁBTL-ben fellelhető iratok között nem található önt által írt jelentések.

– Nem írtam jelentést.

– Akkor is ezt fogja mondani, ha utóbb mégis előkerül egy?

– Nem fog előkerülni, mert nem írtam. Iratokban lehetnek engem érintő hivatkozások, de én egyetlen sort sem írtam le.

– Az önnel folytatott beszélgetésekről a tartótisztek az ön tudomása szerint írtak feljegyzéseket? Erre nem kérdezett rá?

– Az én jelenlétemben nem készültek. Hogy utólag mit írtak, arról nincs tudomásom.

– A tartótisztekkel folytatott beszélgetések során megfogalmazott kérdések mire irányultak? Eseményekre? Konkrét személyek után is érdeklődtek?

– Elsősorban eseményekre. Konkrét személyek megfigyelését nem kérték tőlem. Az LVSZ-nagygyűléssel kapcsolatban például arra voltak kíváncsiak, hogy hol vannak az egyházon belül azok a rizikófaktorok, amelyek veszélyeztethetik az esemény sikerességét. Nagyon érdekelték őket az egyház és az ifjúság viszonya is.

– A lelkész és az őt körülvevő közösség viszonya a bizalomra épül. Hogyan tudta lelkileg összeegyeztetni az ügynöki tevékenységet a lelkészi hivatással? Nem volt lelkiismeret-furdalása?

– Abban a pillanatban nem, mert a megkeresésem után azonnal tájékoztattam az akkori püspököt, Káldy Zoltánt, aki azt mondta, hogy nyugodtan csináljam.

– Káldy Zoltán is beszervezett ügynök volt.

– De akkor nekem erről fogalmam sem volt. Egyházi feladatokat kaptam tőle, melyeket legjobb tudásom szerint végrehajtottam.

– Az evangélikus egyház vezetése a '80-as évek közepén kinevezte önt az egyházi sajtó élére. Káldy Zoltán ezt abban a tudatban tette, hogy önnek kapcsolata van az állambiztonsággal, sőt 1987-ben az egyház vezetésének jelölése alapján lett ön a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának (MEÖT) főtitkára. A titkosszolgálati kapcsolatai szerepet játszhattak abban, hogy megkapta ezt a pozíciót? A *Magyar Nemzet* cikke idéz egy belső jelentést, amelyben azt rögzítik, hogy „hálózatunk egyik tagját főpappá, másikat az Ökumenikus Tanács fontos vezetőjévé választották”. MEÖT-főtitkárként is együttműködött az állambiztonsággal?

– Nem, nem is kerestek. Korábban jeleztem, hogy nem kívánom folytatni az együttműködést, és ők ezt tudomásul vették.

– Ön szerint a személyes karrierjének alakulásában szerepet játszott pozitív értelemben az, hogy kapcsolatban állt az állambiztonsággal?

– Az én karrierem alakulása elsősorban az egyház vezetőinek döntésétől függött. A püspöktől kaptam feladatokat, ösztöndíjakat.

– De az ügynök Káldy Zoltán tudta, hogy ön is része a hálózatnak?

– Nyilvánvalóan tudta, mert korábban elmondtam. Tudta, hogy megbízhat ben-

nem, de számomra nem volt ismert az ő tevékenysége.

– Megbízható embernek tartotta önt, s ő is végezhetette a feladatát, jelenthette a tartótisztnének, hogy egyre jobb pozícióba helyezi a hálózat emberét.

– Erről csak Káldy püspök úr tudna beszélni, ha élne.

– 1989-ben ön aktív szerepet vállalt a páneurópai piknik során Nyugatra menekülő keletnémet állampolgárok, illetve a romániai forradalom idején a rászorult határon túli magyarok segítségével. Ekkor kapcsolódott be a segélyszervezeti munkába, és a MÖS genezisét is nyilván itt kell keresni. Játsszott-e valamiféle szerepet a titkosszolgálati kapcsolata abban, hogy erre az útra lépett?

– Nem. Kategorikusan kijelenthetem, hogy ekkor már nem volt semmiféle kapcsolat a titkosszolgálattal.

– A titkosszolgálatok – ha nem muszáj – ritkán engednek el ügynököket. A *Magyar Nemzet* cikkében az áll, hogy önt 1988-ig aktív hálózati személyként tartották nyilván, ugyanakkor a jelentései máig nem kerültek elő. Ön most azt állítja, hogy nem írt jelentéseket, de felvetődhet a kérdés, hogy a rendszerváltást pozíciójukban átvészelő állambiztonsági tisztek a bizonyítékok eltakarításával is igyekeznek védeni azokat az ügynökeiket, akikkel nem szakítják meg a kapcsolatot. 1989, vagyis a rendszerváltás után volt kapcsolata a Nemzetbiztonsági Hivatallal?

– Nem írtam jelentéseket, és nem, a rendszerváltozást követően már nem volt kapcsolat a nemzetbiztonsági szolgálattal.

– Az *Élet és Irodalom* egy 2006-ban megjelent, az evangélikus egyház beszervezett ügynökeiről szóló cikkében megemlíti a „Filozófust”, majd a Luther Kiadó *Háló 2.* címmel 2014-ben kiadta az MEE által működtetett, az egyház vezetőinek ügynökmúltját, illetve érintettségét kutató bizottság összefoglaló jelentését. Ebben a kötetben ugyancsak megemlíti a „Filozófus” fedőnéven hálózati személyként tevékenykedő evangélikus lelkészt. Ekkor nem érezte úgy, hogy fel kellene tárnia az igazságot? Már csak azért is, hogy az evangélikus közösséget mentesítse az utóbbi, most be is következett, kínos leleplezéstől?

– A *Háló 2.* kötet megjelenése után, vagyis 2014-ben az evangélikus egyházi vezetőkkel több beszélgetésben szóba került

a „Filozófus” fedőnevű ügynök azonosítása. Vállaltam, hogy én voltam, és vállaltam, hogy állok az egyház imént említett tényfeltáró bizottságának rendelkezésére.

– Megkeresték?

– A mai napig nem. Most fog erre sor kerülni.

– Megpróbálta ön az észak-koreai hatóságoknál elkaszálni Lukács Csabát, a Baptista Szeretetszolgálat önkéntesét, a *Magyar Nemzetben* megjelent cikk szerzőjét?

– Soha nem tettem ilyet. A cikkben említett, általam írt állítólagos feljelentés nem létezik. Ez rágalom, ennek kapcsán jogi lépéseket fogok tenni. Aki ilyet állít, annak bizonyítania kell a szavai megalapozottságát.

– Mivel magyarázza, hogy éppen most és éppen a MÖS „piaci konkurenciájának”, a Baptista Szeretetszolgálatnak az egyik önkéntese állt elő ezzel az üggyel?

– Sokféle szál kuszálódott össze ebben a mostani történetben. Nyilván van erről véleményem, de ezt most nem szeretném a nyilvánossággal megosztani.

– Felfüggesztette tevékenységét a MÖS-ben, hogy magánemberként tudjon válaszolni az önt ért vádakra. Ezt most megtette. Hogyan tovább?

– A felfüggesztést önként vállaltam, ideiglenes jelleggel. Amennyiben végképp megrendült irántam a bizalom, annak konzekvenciáit vállalom. A lényeg, hogy a segélyszervezet értékes munkája folytathasson.

– Igaz mondás, hogy régi bűnnek hosszú az árnyéka. Az elmúlt évtizedekben biztosan sokszor végiggondolta, mi lesz akkor, ha minderre fény derül. Most szembe kell néznie egykori önmagával és persze azokkal is, akiknek akkori tevékenységével és a mostani leleplezéssel fájdalmat vagy akár erkölcsi kárt, hátrányt okozott. Mit gondol erről?

– Az elmúlt hosszú évek alatt ez sok fájdalmat, nyugtalanságot okozott nekem, hordoztam a saját keresztet. Most nem tehetek mást, mint hogy megkövetem azokat, akik csalódtak bennem. Ami történt, azt nem lehet semmissé tenni, de arra kérek mindenkit, hogy amikor megítélnék, a mérleg másik serpenyőjébe tegyék bele mindazt, amit az elmúlt évtizedekben a segélyszervezetben tettem. Az én életem java a közösségépítésről szól. Hibát is követtem el, szembe kell néznem önmagammal, és a tetteimért most nyilvánosan vállalom a felelősséget.

• ILLISZ L. LÁSZLÓ

Az interjú 2017. május 4-én készült

Üldözött keresztények között Irakban

„Magyar zászló Erbilben?” – kérdezem meg hökkenne Keveházi Klárától, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet nemzetközi fejlesztési és humanitárius igazgatójától, amint április 22-én megérkezünk Kurdisztán fővárosának nemzetközi repülőterére. „De hiszen ebben benne van a nap!” – mondja Klári. Közelebb lépve magam is látom, hogy a piros-fehér-zöld zászló közepén ott virít a huszonegy sugarú, aranyszínű napkorong. A sok szenvedésnek kitett kurdok nemzeti lobogója a szomszédos országokban – Szíriában, Iránban és Törökországban – be van tiltva.

A z Ökumenikus Segélyszervezet regionális irodája 2016 nyara óta működik a félmillió-os Erbil Ankawa nevű keresztény negyedében. Egyházunk a segélyszervezetet alapító és támogató egyházak között van, így magam mint az egyik alapító képviselője kerestem fel az irodát.

Itt nemcsak a szervezet két hazai munkatársával, Belényi Dániellel és Andrassy Zitával találkozunk, hanem Vezekényi Csaba főkonzullal és Mészáros László tábori esperessel is, aki alezredeként az Irakban állomásozó magyar misszióal szolgál.

Kiürítési terv és vízipipa

A főkonzul amolyan gyorstalpaló keretében próbál eligazítani a forrongó Közel-Kelet politikai világában. ►

A nagyhatalmak szembenállásáról, az olajkutak fölötti ellenőrzésekről, a háromszázezer iraki keresztény érdekképviseletének felszámolásáról, majd a Moszulból Erbilbe szállított sérültek ellátásáról beszél, amikor Dani egyszer csak közbeváág: „Ég a piros lámpa, van áram!” Miután ezen keresztül így eligazítanak a helyi viszonyokban, visszatérünk az iraki keresztények sorsára. A háborúnak talán ők a legnagyobb kárvallottjai. „Szaddám alatt forró vízben volt a kezük, ma már tűzben” – használ egy érzéketlen képet a főkonzul. Beszélgetésünk során persze szóba jön a kiűritési terv (amikor ki-ki csak tíz kilogramm holmit vihet magával), a járványveszély, valamint a magyar kormány számos itteni projektje.

Miközben Zita helyi édességet tesz az asztalra, a tábori esperestől megtudom, hogy a hazájuktól távol szolgáló katonák milyen lelkigondozást kapnak. A konzulátuson péntekenként – az itteni ünnepnapon – tartanak istentiszteletet, amelyen katonák és civilek egyaránt részt vesznek.

Ebbe az ízlésesen berendezett irodába fogadták be a Lutheránus Világszövetség helyi munkatársát is, ami nemcsak az ő hatékony együttműködésüket, hanem az én tájékozódásomat is megkönnyíti, hiszen szándékomban áll mindkét szervezet munkájának megismerése.

A multikulturális jegyeket mutató Erbilben béke van. Az emberek ránk mosolyognak az utcán, a kávézók teraszán vízpipájukkal vígan pőfékelnek a férfiak, az asszonyok többsége fejkendő nélkül, gyakran erősen kisminkelve jár. Tájékozódni persze nem könnyű, mert utca-nevet és házszámot nemigen használnak. „A harmadik ház a benzinkút mögötti utcában” – hangzik sokszor a helymegjelölés. Célszerű ezért rögtön a GPS-koordinátákat megadni: mobiltelefonja segítségével szinte mindenki így tájékozódik.

Romok és remények

Vasárnap korán kell indulnunk. Az Ökumenikus Segélyszervezet irodájának kurd munkatársa úttalan utakon visz bennünket, és jó ideig magunk sem ismerjük a célállomást. Több – hivatalos vagy éppen a helyiek által felállított illegális – ellenőrző ponton keresztülhaladva egy bizonyos ponthoz kell mennünk, ahol Emanuel Youkhana atya vár. Az Asszír Keleti Egyház nemzetközi hírű vezetője lila püspöki ingben, barátságosan fogad. Őt szinte mindenki ismeri ezen a vidéken, így a

fegyverések a kocsi tüzetesebb átvizsgálása nélkül is átengednek minket.

Útközben a vidék bibliai vonatkozásairól beszélünk. Azt természetesen tudtam, hogy a hírekben ma naponta szereplő, sok szenvedésnek kitett Moszul a bibliai Ninive, azt viszont meglepve hallom, hogy errefelé van Náhúm próféta sírja. „A mi népünk azért nem annyira szereti őt, hiszen ő AsszírIA pusztulásáról profétált. Annál népszerűbb nálunk Jónás, hiszen az ő prédikálására megtért Ninive” – mondja tréfásan. Aztán már nem lesz kedvem mosolyogni, hiszen egyre romosabb vidékre érkezünk. Néhány hónapja még kíméletlen harcok folytak itt az Iszlám Állam nevű terrorszervezet és a felszabadító erők között. Erről tanúskodik az a lövészárk, amelyet terepjárókkal átszelünk: oldalában homokzsákok és egy kiegészítő jármű.

„Totally kapott – mondja szó szerint Emanuel atya, amint Batnayához érkezünk. – Ez olyan, mint Drezda volt a második világháború végén.” Valóban kísértetváros fogad minket. Nem látunk ép házat. Mindenhol fegyveres őrök. A káld katolikus templom falai legalább állnak, de az oltár romokban hever. Üszkös gerendák merednek az ég felé. Az atya lefordítja nekem a templom falára festett arab nyelvű feliratot: „A keresztnek soha nincs helye az iszlám földjén.” Majd magam betűzőm ki a német nyelvű írást: „Ihr Kreuzsklaven... (vagyis „a kereszt

rabszolgáinak” nevezi a hívőket) – raus, raus!” Ki innen, különben lemészárolunk titeket! – Itt a *schlachten* szó szerepel, amely az állat levágását is jelenti. Erről eszembe jut az ézsaiási prófécia Jézusról, Isten szenvedő szolgájáról: „Mint a bárány, ha vágóhídra viszik...” (Ézs 53,7).

Nem tudom, hogy egy Európában felnőtt iszlám szélsőséges vagy egy német nemzetiségű, agymosást átélt ember írta-e ezeket a rettenetes sorokat. Azt viszont tudom, hogy a kereszt, amelyet a 2014. augusztusi megszállás után leromboltak, újra áll! Megrendülten veszek részt a liturgiában. A gyülekezet erőteljesen énekel, a káld püspök mély hittel beszél arról, hogy embereknél sok minden lehetetlen, de Istennél minden lehetséges.

Készültem ugyan angol nyelvű igehirdetéssel, de félreteszem az otthon előre megírt szöveget. Itt most nem lehet általánosságban beszélni. A vasárnap evangéliumaként elhangzó Mt 10,34–42 alapján egyrészt a keresztthordozásról beszélek, másrészt arról, hogy „egy pohár friss vizet” kell adni a rászorulóknak, végül utalok Péter kérdésére. „Mi elhagytunk mindent, és követtünk téged, mi lesz hát a jutalmunk?” (Mt 19,27) Ezek az iraki keresztények ugyanis mindent elhagytak. Házukat, otthonukat, berendezési tárgyait, dokumentumaikat, gyerekjátékaikat. Idézem Jézus választát: „...mindenki, aki elhagyta házat vagy [...] földjeit az én ne-

vemért, a százsorosát kapja, és megörökli az örök életet.” (Mt 19,29)

Az istentiszteletet követően szomorú családok bandukolnak romos házukhoz, amelyet ott kellett hagyniuk. Belépni nem szabad, hiszen még nem mindenhol történt meg az aknamentesítés. A szétlőtt falakon benézve darabokra szaggatott háztartási gépeket, ruhákat, játékokat látok. Egy Krisztus-kép a véres és koszos földön hever. Aztán szó szerint átéljük azt, hogy „megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak”. (Préd 3,4) A szép arcú fiatalok körtáncba kezdenek a romok között. Egymásba kapaszkodva előbb lassú méltósággal, majd egyre gyorsabban járnak körbe a fűvön. Körülöttük nevető és tapsoló emberek. Apácák fogják az árvaházi gyerekek kezét. Jó helyi bort iszunk. Az élet él és élni akar!

Ugyanezt éljük át Telskufban is. Egy-egy szétlőtt garázsban itt már élelmiszert árulnak, vagyis lassan visszaszivárog a lakosság. Keveházi Klára a romos templom oltáránál tárgyal a helyi mérnökkel a tervezett felújításról. Az Ökumenikus Segélyszervezet a magyar kormánnyal összefogva tervezi a templom és számos ház felújítását.

Amint autóba ülünk, Emanuel atya még letekeri az ablakot. Már nem áldást

mond, hanem egy kérdést tesz fel. Hogy ugye a Barcának szurkolnak este, mert hamarosan kezdődik az El Clásico. A meccset már Dahúkban, ebben a gyönyörű fekvésű városban éljük át. Miután Messi a kilencvenharmadik percben belövi a győztes gólt, hangorkán söpör végig a városban. Késő éjszakáig túlkölnék az autók. Előbb bosszankodom, hogy így nem fogok aludni, aztán inkább kimegyek a helyiek közé. Nem vagyok Barcelona-szurkoló, de boldogan ünnepelek velük.

Gyógyító beszélgetések

Másnap kísérőnk elvezet egy 6. századi kolostorhoz, amelynek barátlakásait a hegy oldalába vájták. Csodálatos a kilátás. „Ott, a hegyen túl van Moszul!” – mondja. Kláival összenézünk: nem tudjuk, hogy fegyverropogást hallunk, vagy az ég dörögését. Egy főhajtásra megállunk Náhüm prófeta sírjánál is.

Látogatásunk utolsó, harmadik napján a Lutheránus Világszövetség dohuli irodájába megyünk. Ilona Gajdikova, az LVSZ Világoszlógalat nevű segélyszervezetének helyi vezetője fogad minket. Együtt megyünk a közeli Dawudiya menekülttábor-

ba, ahol hétszázhusz keresztény, jazidi és muszlim család él. Az LVSZ elsősorban higiéniaiával kapcsolatos feladatokat vállal itt: víztisztító berendezést működtetnek, tisztasági csomagokat osztanak – de ezenfelül nagy konténerekben foglalkozásokat is tartanak gyermekeknek és asszonyoknak. Játékok, rajzolás vagy beszélgetések keretében segítenek feldolgozni azokat a traumákat – adott esetben nemi erőszakot és más kínokat –, amelyeket az embereknek a menekülés közben el kellett szenvedniük. Amikor a nőfoglalkozás résztvevői látják, hogy csoportunk egy amerikai tagja kisbabát vár, váratlanul egy általuk kötött bébiruhával ajándékozzák meg őt. A férfiak elfoglalják magukat: a sátrak és konténerek között turbános öregemberek sakkoznak.

A sok élménytől szinte szédelegve érkezünk vissza Erbilbe. Elköszönünk Danitól és Zitától, hiszen – a helyi munkatársakkal és önkéntesekkel – ők folyamatosan itt dolgoznak. Segélyszervezetet csak úgy szabad működtetni, hogy tartósan jelen vagyunk. Hogy napi kapcsolatban állunk az itt élőkkel. Ezt az áldozatos munkát itthonról is lehet támogatni. Imádsággal, anyagiakkal. Ne hagyjuk magukra Irak és más országok üldözött keresztényeit!

● FABINY TAMÁS

Balról jobbra: Emanuel Youkhana asszír archimandrita, Mikhael Maqdassi alqoshi káld püspök, Fabiny Tamás, Salar S. Buodagh telskufi és batnayai káld pap

FOTÓK: A SZERZŐ ARCHIVUMBÓL

Kiteljesedett öröm

(Fil 2,1–2)

Az *evangélium öröme* címmel intézett apostoli buzdítást – pápaságának első dokumentumaként – egyházának tagjaihoz Ferenc pápa. Olyan evangelizálásra hívja fel benne a keresztényeket, amelynek az öröm nemcsak jellemzője, de motorja is. Hogy hívei erre képesek legyenek, ahhoz gyászos arcukat örömtől sugárzóvá kellene átváltoztatniuk. Ha a keresztények nem példázzák a mindennapjaikkal is ezt az átfarmálódást, hovatovább senki sem fog hinni nekik. Európai kereszténységünk elesett állapotának okait kutatva érdemes elgondolkozni ezeken a szavakon.

✱

Jézus búcsúbeszédeire gondolok itt elsősorban, amelyeknek egyik kulcsszava éppen az *öröm*. János az evangéliumának a 16. fejezetében ennek egy külön, tömény részszánt, ahol pár versen belül ötször fordul

elő az *öröm/örül* szó (Jn 16,20–24). Azt tudjuk meg itt róla, hogy nem ennek a világnak a jellemzője, de a sírás, a jajveszékélés is örömmé változhat. Jellemzője viszont annak az édesanyának, aki még a legfájdalmasabb szülés után is igaz szívből örülhet megszült gyermekének. Végül még az imádkozást is örömmel kapcsolja össze Jézus, ha az az ő nevében hangzott el. És hozzáteszi, hogy „*az én nevemben: kérjétek és megkapjátok, hogy örömtök teljes legyen*”. (Jn 16,24)

Mindezeket az előzte meg, hogy Jézus előzőleg bejelentette tanítványainak közös életük és vándorlásuk befejeztét, mivel ő mennyei Atyjához készült elmenni. Mivel pedig ez a bejelentése „sírókká és jajgatókká” tette tanácstalanná lett tanítványait, szükséges volt, hogy árvaságuk érzetét megelőzve a rájuk váró örömről tájékoztassa őket.

Érdemes rögtön arra figyelni, hogy Jézus itt nem valami öngerjesztésre biztatja

övéit, mintha valami kitörő örömet tudnának magukból kipréselni. Ennek kísérete, sőt veszélye mindig is fennáll. Gondoljunk csak reklámokkal zsúfolt világra. Hol láttatok már szomorú, örömtelenséget árasztó reklámot? Hát nem húzódik széles vigyorra az arca annak, aki házjavításához a megfelelő anyagot találta meg, kihúzta a sorsjegy főnyereményét, megtalálta a legjobban ható arckrémét, a leggazdaságosabb autót, a legzajtalanabb fűnyíró gépet vagy a legízletesebb szendvicset? A plakát azt sugallja, hogy az öröm, a boldogság csúcát bárki elérheti, feltéve, hogy a reklámozott tárgyat megvásárolja. Hány plakát árul el többet a lehetetlenségről, amely inkább nem tesz örvendezővé és boldoggá?!

Hogy Jézus nem ilyesfajta, inkább önprodukciónak megszerzett örömről beszélt, azt egy más alkalommal a lakodalom példájával még inkább kiemelte.

Amikor böjtölést kívántak tőle ellenségei, amely természetesen szomorkodással és lemondással jár, akkor ő így kérdezett vissza: „Gyászolhat-e a násznép, amíg velük van a vőlegény?” (Mt 9,15). Ebben a képben a vőlegény Jézus maga, és amíg és ahol ő jelen van, az övéinek – a képben maradván, a násznépnek – semmi oka szomorúságra, gyászra és örömtelenségre. Amíg ő jelen van – mondtam –, mert ahol ő nincsen ott, ott semmi alapja plakátszerű műörömnök, mert abból legfeljebb az örömkísérlet fanyar és visszataszító torzképzés születhet.

*

Giovanni Giacomo Gastoldi olasz zeneszerző táncdallama megtetszett a nürnbergi Lindemann Jánosnak, és ezt a szöveget írta hozzá: „Öröm van nálad / Még ha búbanat / Éris minket, / Jézusunk.” (EÉ 364) Maga a dallam, de még inkább a szöveg pattogósan viszi, sodorja magával az embert. A megragadottságnak a hullámhossza ez, amelynek az öröm a sajátja, s amelynek igen nehéz ellenállni. A költőt énekének megírására bizonytalanság ez a zsolttársvers ihlethette: „...teljes öröm van tenálad...” (Zsolt 16,11) Vers, amely a zsolttársíró személyes tapasztalatán alapul. Ezt a

rajongónak is nevezhető mondatot az eredeti héber szöveg alapján így is vissza lehetne adni: „A te arcod előtt az öröm kiteljesedése, sőt kielégülése van.” S már maguk az egyes héber szavak is valamiféle felsőfokon jelennek meg. Ha pedig megdőlünk, hogy az ószövetségi zsidó gondolkodásban a beteljesült, boldog élet két elengedhetetlen feltétele az öröm és a békeség, akkor nem kétséges, hogy az Istenben bízó, vele járó ember teljes boldogságának körülrása ez. Sőt még ennél is több, mert arra utal, ami az istenes hívő jövődől öröksége lesz is az Isten eljövendől, örök országában.

Jézus maga ebben az örömben élt, s ebben részelteti a mindenkori tanítványt is. Öröm van nála, és ha majd Isten végső győzelmet arat minden rosszon és gonoszon, akkor ez az öröm még jobban kiteljesedik. Így értendő Jézus mondata is, amellyel a búcsúbeszédet zárja: „Ezeket azért mondom nektek, hogy az én örömöm legyen bennetek, és örömtől teljessé legyen.” (Jn 15,11)

*

Ez után a fogalomtisztázási kitérő után térjünk vissza Pálhoz és szeretett filippi gyülekezetéhez. Már csak azért is, mert a zsolttárs és Jézus által használt kifejezést ő is előszeretettel alkalmazza. Kiteljesedett vagy beteljesedett örömről ír gyülekezetének, és kérése nem kisebb, mint ez: „...tegyétek teljessé örömet...” [Fil 2,2] De hát lehetséges ez mindazok után, amit az örömről elmondtunk?

Mindenekelőtt emlékezzünk arra: Pál töprengett azon, hogy – nyilván nyomorult helyzetéből érthetően – legszívesebben „elköltözne, és a Krisztussal lenne”. Ha viszont szeretett híveire gondol, akkor inkább szeretne életben maradni. Ezzel a maradásával a filippiek hitének erősödéséhez és öröméhez járul hozzá. Ha Krisztussal lenne, akkor a teljes örömben lenne része. Ha marad, akkor talán eljuttathatja híveit arra, hogy az ő örömük kiteljesedjék. Most azonban megfordul a menetirány! Azt kéri, hogy hívei az így kiteljesedett örömből juttassanak egy részt neki, hozzájárulva az ő örömének kiteljesedéséhez. Ez a kölcsönösségre való törekvés meglephet bennünket, ugyanakkor azt akarja tudatosítani bennünk, hogy amíg a földön élünk, még a legteljesebbnek vélt örömünk is elszállhat, s nem izzik örökösön azonos magas hőfokon, sőt bármikor kiegészítésre, feltöltődésre szorulhat.

Ebben a feladatban még mi, örvendő keresztyének is megtalálhatjuk a magunk házi feladatát. Ez lehet mégoly egyszerű is, mégis el kell végeznünk. Miután pedig komolyan vettük Pál saját kiegészülésre való készségét, azt is el kell fogadnunk, hogy számára „az élet Krisztus”. (Fil 1,21) És mégsem röstelli bevallani, hogy ezt az ő Krisztus-élményét gonosz emberi magatartással akár még „örömteleníteni” is lehet! Krisztusban való örömteljes élete nagy csapást szenvedne, ha például megtudná, hogy az ő gyülekezete, amelynek ő egykor az öröm evangéliumát hirdette, erre méltatlanná vált.

De figyeljük meg, hogy itt sem valami magas teológiai fejtegetésekkel érvel, sokkal inkább alacsonyra helyezi a mércét: „...egyed akarla ugyanarra törekedjete. Semmit ne tegyete önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartátoke egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.” (Fil 2,2–4) Elcsodálkozhatunk ilyen szerény kívánságok hallatán, de az érzékeny apostoli lélek számára ezek hiánycikkek, amelyek nem engedik, hogy teljes örömet érezzek.

De vajon másképpen van ez nálunk? Hát nem azok az apró tapasztalatok járulnak hozzá a megelégedés öröméhez, amelyeket sokszor észre sem veszünk? Nem a mély vallásosság szavai örvendeztetnek meg elsősorban, hanem az apró, örömtől árasztó mindennapi tapasztalatok.

Reményik Sándor érzett rá erre igen találóan *Csendes csodák* című versében, amelynek így szól az utolsó versszak:

*Ne várj nagy dolgot életedbe,
Kis hópelyhek az örömök,
Szitáló, halk szírom-csodák
Rajtuk át Isten szól: jövök.*

Ha pedig Isten jön, akkor nem szabad kiteljesedett örömről nem beszélni! Mert ezek a kis hópelyhek jelentéktelennek tűnhetnek, mégis csodát művelhetnek, mert az öröm „fogyatékosságait” kipótolhatják. Ezért ha gyenge lábon állónak érzem öröme hajlandóságomat, azt egy testvéri szó, kézfogás, megszólítás, biztató életvitel felélesztheti, sőt „tökélyre” viheti. Ám magamnak is észre kell vennem azt, akinek foghíjas az öröme, mert talán éppen én vagyok az, aki az ő örömét kiteljesítheti. Ne gondolj hőstettek, nem ezekre van neki szüksége, hanem a kis hópelyhekre. De azok szolgáltatása elől ne zárkózz el!

● GÉMES ISTVÁN

Messiás.ma

A rockzenészek vagy a táncosok megtérése?

A BBC History magazin áprilisi számában Eamon Duffy, a Cambridge-i Egyetem egyháztörténész-professzora szokatlanul merész megközelítésben beszél az angol nemzeti értékek és kultúra háttéről. Véleménye szerint a szigetországi öntudat, a különállás élménye, a kontinenstől való függetlenség gondolata nagyrészt a protestantizmusnak köszönhető. A reformáció volt az eredeti, igazi brexit, hiszen semmi nem hatott markánsabban Anglia történelmére az elmúlt ötszáz évben, mint a vallási megújulás. Ebben pedig nemcsak Thomas Cranmer canterburyi érsek vagy a különböző irányzatok között közvetíteni igyekvő, elzászi születésű, Cambridge-ben meghalt Martin Bucer játszott kulcsszerepet, hanem a két évszázaddal később, de szintén Németországból érkezett Händel is. A Messiás a bibliai szövegével, az árva gyerekek megsegítését célzó karitatív előadásaival, a Halleluja kórust állva hallgató király és hallgatóság meghatottságával és a „tudom, hogy Megváltóm él” hitvallásával együtt vált közösségformáló erővé, emblemikus erejű, önmagán túlmutató alkotássá.

A budapesti Művészetek Palotájának színpadán április 25-én este Várkonyi Mátyás rendezésében bemutatott, *Messiás.ma* című rockoratorikus passiónak a reformáció jubileumi évében éppen ez az előzmény adott érdekes kontextust, egyben meghatározó irányt is. Hiszen az identitás újrafogalmazása, a közösségkeresés, -vállalás, az önálló véleményalkotás, a kimondott gondolat és szó szabadsága, az értékek és a változás viszonya, a hétköznapiban az örökkévaló felfedezése, a bűn, a szenvedés és megváltás kérdése ma pontosan ugyanúgy aktuális, sokakat feszítő, foglalkoztató témák, mint a reformáció korában vagy Händel Angliájában.

A passiótörténet az első keresztyének legmegrázóbb, legmeghatározóbb élménye, húsvét és a feltámadás eseményével együtt. Nem véletlenül hangsúlyos része mind a négy evangéliumnak. A tömeget vonzó oberammergaui passiójátéktól a modern, filmes vagy színpadi megközelítésekig minden kortárs feldolgozás arra mutat, hogy ma sem lehet megkerülni az Isten-ember kapcsolat drámáját, érdemes bátorságot meríteni, hogy vállaljuk az interpretáció kockázatát, és megfogalmazzuk a saját hitvallásunkat az élő Megváltóról.

A *Messiás.ma* alkotói vették ezt a bátorságot és fáradságot. Sok munkával formálták Händel gigantikus vízióját, amely már a zeneszerző életében is folyamatosan alakult, bővült, a hangszerelése is változott. A zenei megközelítés forrásának számító The New London Chorale átíratáéhoz képest is nagy vállalkozás volt a magyar szöveg létrehívása vagy a nemzetközi gyakorlathoz képest sokkal konzervatívabb magyar zenei élet szereplői között az elkötelezett és elismert művészek megnyerése a darab számára. Mind a szólisták, mind a Liszt Ferenc Kamarazenekar és Kamarakórus a produkció vitathatatlanul fontos és pontos pillérei voltak.

Az igazi „crossover”, a különböző világok közötti átjárást mégsem a zenei mű-

fajok találkozása jelentette igazán. A generációk számára a Generál, de még inkább az LGT legendás gitáros-szerzője, Karácsony János vagy az összetéveszthetetlen blueshangú Charlie mintha – a kezdő jelenet csalódott rockzenészeinek véleményét osztva – a keresztúthoz érkezve a tőlük megszokott, elkalandozó jazz vagy érdes blues-rock helyett a komolyzene stílusjegyeit tartotta volna méltóbbnak a Messiás-

hoz. A gitár-, a trombitaszólyó így is az este emlékezetes pillanatai maradtak. A nyolcvanas évekre jellemző popritmusszekciónál azonban erősebb volt a néha tetten érhető Jacques Loussier-féle koncepció. Talán még érdekesebb szint hozhatott volna a hangszerelés területén az egészen modern formákkal kísérletező, The Silk Road Ensemble-, Yo-Yo Ma-, Edgar Mayer-, Chris Thile-, Cyro Baptista-féle megközelítés.

Az igazi meglepetést, áttörést, a megragadhatóan mait, a friss mozzanatot, a reformáció gondolatiságához legközelebb vivő, a mélyből merítő, mégis nagyon releváns réteget, az igazi crossovert számomra Fodor Zoltán társulatának, az Inversedance-nek a színpadi jelenléte okozta. Szinte minden mozdulat további asszociációkat ébresztett. Az aranyba csomagolt és aranyárban mért mobilok – a kommunikáció és egyben a magány mai fétisei –, amelyekre rászegződve, fixálódva képtelenek vagyunk meghallani, meglátni a csodát. A gyerekek szinte misztikus megjelenése vagy a rajongó sokaság, amely még az istendicséret közben is önön hiúságával van eltelve. A Jézust saját szennyes ruháikkal összeverő tömeg, mi mindannyian, akik az arcunkat, nevünket sohasem adnánk az embertelenséghez. Gyorsan eltűnünk a színről, de a szennyesünket Jézus maga takarítja, rendezi el és viszi fel a keresztfára – mind olyan gondolatébresztő motívumok, amelyek valódi áthallást, átjárhatóságot teremtenek a ma embere és a Messiás között. A zárókórus karzatra komponált mennyei tánckara pedig a zene sodrása mellett vizuálisan is megemelte a mai módon sajátos hitvallás üzenetét.

● SMIDÉLIUSZ GÁBOR

FOTÓK: KANYÓ BÉLA

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez,
következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Presbiter diplomata, diplomata presbiter címmel tart előadást spanyolországi külszolgálatáról Marosi Zsuzsanna, a budakeszi református gyülekezet presbiter, miniszterelnökségi kormánytisztviselő május 18-án, csütörtökön 19 órakor a Kálvin teremben (Budakeszi, Fő u. 159.). Szeretettel várunk minden érdeklődőt. Az előadást a Budakeszi Református Emléktemplom Alapítvány támogatja, és ingyenes. Adományokat a Protestáns Kör működésének költségeire a helyszínen köszönettel elfogadunk.

Ökumenikus találkozó. Májusban a minden hónap harmadik vasárnapján tartott ökumenikus találkozó helyett 19-én 14 órakor teremtsi ünnepre, istentiszteletre és előadásokra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodájának (1091 Budapest, Üllői út 25.) emeleti tanácstermében Az egyház egységéért – az év egészében gondolat jegyében. Az ünnep témája: *Living today the Church of tomorrow – Már ma a holnap egyházában élünk.* A teljes ünnep három fél-napos. Első este, 18-án 18 órától a *Csend*, május 19-én 14 órai programkezés után 16.40-től az *Új virágok a jelenkori reformációt vállalók kezében* című előadás áll a középpontban. Szombaton, 20-án 10.30-tól a wittenbergi európai kongresszust szervező társaság egyik munkatársa jut erős szóhoz. Szeretettel várjuk a korábbi farkasrétieket, a volt KÖT, a Fokoláre, az Ökumenikus Lelkeszi Konferencia, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait és barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend

Lakást keresnek. Megbízható keresztény lányok 2 vagy 3 szobás kiadó lakást keresnek Budapesten júniustól hosszú távra reális áron. Tel.: 20/824-6862.

Nyugdíjas pécsi orvosnő megismerkedne 70 év körüli, művészeteket kedvelő úrral, a szabadidő tartalmas eltöltése céljából. Telefon: 06-30/260-7202.

Templomok, templomtornyok felújítása, villámvédelem kiépítése. Több mint 35 év referenciával. Bede László, 06-30/943-5089.

Balikó leszármazottak találkozója. Családi találkozóra hívjuk az őrszigeti Balikó Mihály takácsmester (sz. 1848) és Pathy Julianna (1850) leszármazottait Kőszegre június 30. – július 1-jére (péntek–szombat). Van lehetőség korábban érkezni és tovább maradni is. Kérjük a mielőbbi kapcsolatfelvételt a szervezés érdekében. Elérhetőség: gyurkaeszter@gmail.com, 1/315-6233.

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levél cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 134. Pf. 10.

Telefon: 28/360-170, 30/948-9575, 30/728-8161.

E-mail: gombosmi@harangontes.hu, info@harangontode.hu.

Sonkás rakott burgonya

Hozzávalók

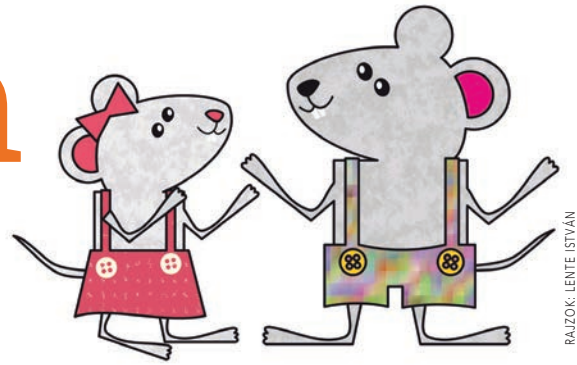
25 dkg főtt füstölt tarja
(vagy sonka)
75 dkg burgonya
3 db vöröshagyma
4 tojás
2 dl tejföl
15 dkg reszelt sajt

Elkészítés

A burgonyát meghámozzuk, karikákra vágjuk, enyhén megsózzuk. A hagymát is vékony karikákra szeljük, és szintén sózzuk. A tarját ujjnyi széles metéltre vágjuk. Egy tűzálló tálat kivajazunk, az aljára burgonyát, erre sonkát, hagymát terítünk, majd ugyanebben a sorrendben megismételjük a rétegezést (a legtetejére burgonya kerüljön). A tojásokat felverjük, enyhén megsózzuk, elkeverjük a tejjel és a reszelt sajttal, ráöntjük a burgonyára, majd előmelegített sütőben az egészet megsütjük.

● M. T. ZS.

A templom egere

RAJZOK: LENTE ISTVÁN

Cím: Cin Bora, Legszebbfalu, Templom u. 1.
 Feladó: Cinka, Másikváros, Luther tér 1.

Kedves Bora!
 Segítség! Megszállták a templomot az emberek! Sokan vannak, és nem tudom, mi a tervük. Anyu nyugtatgat, hogy maradjak csöndben, és nem fognak bántani. De ha ők is beköltöznek, nem tudom, hogy leszek képes mindig kikerülni őket. Te hogy csinálod? Várom gyors válaszod:

Cinka

Rébusz egér feladványa

Ha megfejtetted a titkosírást, a megoldást küldd el – életkorod megjelölésével – az *Evangélikus Élet* szerkesztőségének: 1091 Budapest, Üllői út 25. E-mail: evelet@lutheran.hu.

- = L
- = K
- = M
- = Z
- = D
- = S
- = G

.....

.....

.....

 e á   a a , á   á   e   e .
 1 ó e 12,2

Kedves Cinka!

Már rég el kellett volna mondanom neked, hogy ez előbb-utóbb bekövetkezik. Így természetes, a templomot ugyanis nem egértanyának, hanem Isten házának építették. A téli hideg miatt sok helyen novembertől ápriliséig-májusig elég nyugalmas. Olyankor egy fűthető terem helyettesíti, ott gyűlik össze a gyülekezet. Ilyenkor viszont - ha az idő már szépen felmelegedett - elkezdődik az igazi templomi élet.

Istentisztelet - így hívják azt az alkalmat, amelyet a leggyakrabban tartanak a templomban. Ez az a tér, ahol elfér a gyülekezet egész közössége együtt. Egy-egy gyülekezet Isten kisebb családja, a sok gyülekezet együtt pedig az egyház. Biztosan emlékszel, erről írtam az első levelemben. A gyülekezet tagjai azok, akik szeretnék jobban érteni Istent, megismerni őt, és szeretetben együtt akarnak lenni azokkal, akik szintén ezt szeretnék. Minden ilyen ember eljőhet az istentiszteletre, és el is fog jönni.

És még egy nagyon fontos dolog összeköti a gyülekezet tagjait: ők mindannyian abban hisznek, hogy Jézus Isten fia, és emberként élt itt a Földön, a többi ember között, és Isten országáról beszélt nekik. Az emberek megölték - keresztre feszítették -, de Isten feltámasztotta. Aki hisz a feltámasztott Jézusban, Isten fiában, az ott lehet vele és a többiekkel együtt Isten országában.

Leggyakrabban vasárnaponként tartják a közös istentiszteletet a gyülekezetek. És persze ünnepeken. Van, ahol a nyári időszakban a hétközi alkalmakat is átköltöztetik a templomba. Beköltözni nem fognak az emberek, de gyakrabban megfordulnak majd nálatok, mint eddig. De azért ne aggódj!

Ha figyelsz, te is sok mindent meg fogsz tanulni Isten tetteiről, és jobban megismerheted őt. A ti kis lakásotok előtt zajlik majd az egész istentisztelet. Meglátod, ha már nem félsz annyira, élvezni fogod, hogy ott lehetsz. A gyülekezeti tagok sokat énekelnek, dicsérik Istent, és emlékeztetik magukat arra, hogy kicsoda ő. Aztán imádkoznak. Beszélnek Istenhez, és csendben vannak, kérik, hogy megérthessék és követhessék a nekik szóló üzenetet, és így Isten örömét lelje bennük.

A középen álló lelkész vezeti őket. A lelkészt más szóval papnak is hívják. A fekete, hosszú kabátjáról is meg fogod ismerni. Ő az, aki az istentiszteleten mindig a Biblia egy-egy részletéről beszél, mert a Biblia az a könyv, amelyben Isten üzenete van. A lelkész tanítja a gyülekezet tagjait, és sok biztatást, vigasztalást mond nekik. Ez a munkája: ezért tanult sokat. Az istentisztelet végén a gyülekezet áldást kap. Ez egy jókívánság, hogy Isten ajándékozza meg őket mindennel, amire szükségük van. És tudod, az ajándékot nem kiérdemeltük, hanem ingyen van.

Nekem ez a kedvenc részem az istentiszteleten, úgyhogy most én is küldök neked egy áldást: Rébusz barátom rejtvénybe csomagolta. Ő is köszönt mindnyájatokat.

Szeretettel gondolok rád:

Cin Bora

Papp Eszter Emília balatonfüredi olvasónk (10 éves) elküldte saját rajzát a templomáról, sőt érdekes tudnivalókat is mellélt hozzá írásban. Köszönjük! (A szerk.)

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (május 14.) *Lássátok meg, milyen nagy szeretetet tanúsított irántunk az Atya: Isten gyermekeinek neveznek minket, és azok is vagyunk.* 1Jn 3,1a (2Móz 6,7; Mt 11,25–30; Kol 3,12–17; Zsolt 45) Mennyi jó barát vesz körül minket, mennyi értékes ember! Sajnos igazán akkor becsüljük őket, ha messzire kerülnek tőlünk. Mert a hiányuk arra tanít, hogy észrevegyük, mit veszítünk azáltal, hogy eltávolodtunk egymástól. Ma mondd el valakinek, akit rég nem láttál, mennyire becsüld őt, milyen értékes!

Hétfő (május 15.) *Uram, ne vond meg tőlem irgalmadat, szereteted és hűséged őrizzen szüntelen.* Zsolt 40,12 (1Thessz 5,23–24; 2Móz 15,[1–11]19–21; ApCsel 1,1–14) Isten ajándékai ott vannak a szemünk előtt. Hűséges szeretete velünk van mindennap. Mégis, egy ima azért szállt fel egykor, hogy ez mindig így legyen. Ma mondd el te is egy kérést Istenhez! Mit kérnél tőle?

Kedd (május 16.) *Vajon Isten nem szolgáltat-e igazságot válsztottainak, akik éjjel-nappal kiáltanak hozzá?* Lk 18,7a; Zsolt 12,6; 1Sám 16,14–23; ApCsel 1,15–26) „Ami az aranyból is többet ér, az a jó beszélgetés.” (Goethe) Istennel is jókat lehet beszélni. Hónapokba is telhet egy ilyen párbeszéd, talán évekbe is, amíg valamire egyszer csak fény derül, amíg megértünk valamit. Ma legyél figyelmes Isten hangjára, hallgasd, mit üzen, hogy az igazság útját járd, hogy az igazat beszéld.

Szerda (május 17.) *Hírül adta az Úr a föld határáig: Mondjátok meg Sion leányának: Jön már Szabadítód!* Ézs 62,11 (2Kor 1,20; Róm 15,14–21; ApCsel 2,1–13) „Ha kitaláltad, már félig meg is csináltad” – áll egy gimnázium hirdetőtábláján. Nekem néha eszembe jut ez a mondat, mert bátorít. Persze hogy jó meglátni, hogy az álomból hogyan lesz valóság. A Szabadító lehetőséget ad neked, hogy erőt vegyél magadon, hogy bátor és tevékeny életet élj. Ma gondold arra: te is szabadon szolgálhatsz Isten kertjében. Ma tegyél valamit a gyülekezeted egy tagjáért, akit rég nem láttál az istentiszteleten.

Csütörtök (május 18.) *Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszti?* Lk 9,25 (1Móz 3,6; 1Kor 14,6–9.15–19; ApCsel 2,14–28) A válasz: semmit... Tudjuk, van olyan, hogy valakinek sok a „rajongója”, de igazából ott-hon nincs, aki egy őszinte, jó szót szóljon. Aztán jönnek a betegségek... Inkább legyen egy jó szó, mint egy látszatvilág. A jó szó nélkülözhetetlen. Ma legyenek szavaid építő, kedvesek. Ne a látszatvilágot építsd magad körül, hanem barátokozz – őszinte szavakkal.

Péntek (május 19.) *[A tanítványok] így válaszoltak [Jézusnak]: Nincs itt egyebünk, csak öt kenyérünk és két halunk. Ő pedig ezt mondta: Hozzátok nekem ide azokat!* Mt 14,17–18 (Zsolt 146,7; Jel 5,6–14; ApCsel 2,29–36) Egyszer egy öreg papot hallgattam: arról beszélt, hogy amikor nincs semmi, Isten akkor tud cselekedni az életedben. Ezért nem kell megijedni, ha nincs pénz, ha nincs társ, ha hiányok vannak. A mínuszt Isten plusszá tudja változtatni; a kereszt, Jézus keresztje mindig megsegít. Ma minden hiányodat írd össze. Majd írd mellé mindazt, amid van. Mit tapasztalsz? Innen kell továbblépned hitben. A hiányok pedig oldódnak fognak. Csak legyél türelmes.

Szombat (május 20.) *Amit Isten ígér, azt meg is tudja tenni.* Róm 4,21 (4Móz 11,23; Jn 6,[60–62]63–69; ApCsel 2,37–41) Megbízol bennem? „Vigyázok rá, nem fogom összetörni...” – és akaratlanul kiesik a gyerek kezéből a nagymama féltve őrzött csészéje. Ilyenek az emberi ígéretek. Isten kezéből azonban nem eshet ki senki sem, sem akarva, sem akaratlanul. Ezt is ígérte: „*Én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*” (Mt 28,20b) Mindebből bátorságot merítve ma valósítsd meg az egyik régi ígéretedet, amelyet gyermekednek, társadnak, testvérednek vagy szüleidnek mondtál. Figyelj, hogy maradj megbízható.

● BALOG ESZTER

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: www.evangelikusélet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu • Előfizetés: kiado@lutheran.hu
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (marian.matrai@lutheran.hu), FÜLLER TÍMEA – Gyermekeknek (f.timea.71@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamációt a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: MAGYARI MÁRTON.

Ára: 500 Ft

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus

Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

EZ AZ A NAP!

2017. MÁJUS 27.

A TŰZ

Gyűjts tüzet bennem!

HILLSONG WORSHIP REUBEN MORGAN
REND COLLECTIVE // AMEN // GUVNA B
UNLESS // PINTÉR BÉLA // CSISZÉR LÁSZLÓ
PRAZSÁK LÁSZLÓ // DURKÓ HELÉNA
ÚJ FORRÁS // GERENDÁS PÉTER

24 ÓRÁS DICSŐÍTÉS // GYERMEKPROGRAMOK // MISSZIÓ EXPÓ // IGEI ÜZENETEK

BUDAPEST SPORTARÉNA

ezazanap.hu
tex.hu, broadway.hu

Kapunyitás: 13.00
Program kezdés: 15.00

SEGÍTSÉN EGYHÁZI 1%-ÁVAL IS!

egy százalék
LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

Magyarországi
Evangelikus Egyház

evangelikus.hu

Technikai
szám: **0035**